

26.05.92

METSUREIDEN KOULUTUSTARVE

Sirpa Onttinen ja Heidi Vanhanen

METSÄNTUTKIMUSLAITOKSEN TIEDONANTOJA 402

METSÄNTUTKIMUSLAITOS
Kirjasto

METSUREIDEN KOULUTUSTARVE

Sirpa Onttinen ja Heidi Vanhanen

Helsinki 1992

METSÄNTUTKIMUSLAITOKSEN TIEDONANTOJA 402
Metsien käytön tutkimusosasto

Ottinen, Sirpa & Vanhanen, Heidi 1992. Metsureiden koulutustarve. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 402. 40 s. ISBN 951-40-1199-6, ISSN 0358-4283.

Vuodenvaihteessa 1989-90 kerättiin ohjattuina kyselyinä metsureiden ja metsurikoulutuksessa olevien mielipiteitä metsurin työstä ja koulutuksesta, työstä yleensä ja mm. valmiuksista toimenkuvansa mahdollisiin muutoksiin. Sekä metsurit ja etenkin metsurioppilaat olivat kiinnostuneet varsin monipuolisista tehtävistä. Metsäkoneenkuljetuksesta ja hakkuukoneella työskentelystä oli hakkuun ohella kiinnostunut kuusi-seitsemän metsurioppilasta kymmenestä.

Puun korjuun koneellistaminen ja korjuun organisoinnin mahdolliset muutokset, kotimaisen puun käytön hidas kasvu sekä osa-aikaisen metsätyövoiman tarjonnan riittävyys vähentänee myös ympärivuotisen manuaalisen työvoiman tarvetta lähitulevaisuudessa. Yleisemmin käsityövälinein tehtävä suorittava työ alkaa hävitä yhteiskunnassa.

Avainsanat: metsurit, metsurioppilaat, metsurikoulutus

Julkaisija: Metsäntutkimuslaitos. Hyväksynyt: Aarne Reunala, tutkimusjohtaja 18.3.1992

Kirjoittajien yhteystiedot: Metsäntutkimuslaitos, metsien käytön tutkimusosasto, PL 37, 00381 Helsinki. Puhelin (90) 556 276.

Jakelu: Metsäntutkimuslaitos, metsien käytön tutkimusosasto, PL 37, 00381 Helsinki.

SISÄLLYS

ALKUSANAT	4
1. JOHDANTO	5
1.1 Tausta	5
1.2 Tutkimuksen tarkoitus	8
2. AINEISTO	8
3. TAUSTATIETOJA METSUREISTA	10
3.1 Työelämässä olevat metsurit	10
3.2 Metsurioppilaat	11
3.3 Metsäkoneenkuljettajaoppilaat	12
4. ARVOSTUKSET TYÖSSÄ JA AMMATISSA PYSYVYYS	13
4.1 Arvostukset työssä	13
4.2 Ammatissa pysyvyys	17
4.3 Käsitukset koulutuksesta	19
5. METSURIN TOIMENKUVA	22
5.1 Nykyinen toimenkuva	22
5.2 Valmiudet toimenkuvan muuttamiseksi	23
6. METSURIEN TULEVAN TARPEEN ARVIO	26
6.1 Nykytilanne tulevaisuuden pohjana	26
6.2 Ammattimetsurien määrän arvio vuoteen 1997	29
6.2.1 Rajoitetun työvoimatarjonnan vaihtoehto	29
6.2.2 Osa-aikaisen metsätyövoiman vaihtoehto	30
6.3 Vuoteen 2005	33
6.4 Vuoteen 2030	36
7. YHTEENVETO	37
LÄHDELUETTELO	39

ALKUSANAT

Metsämiesten säätiö päätti vuonna 1988 rahoittaa esitutkimuksen ”Rakennemuutos metsätaloudessa ja sen vaikutukset alan eri ammattiryhmiin”. Esitutkimus toteutettiin samana vuonna. Säätiö päätti esitutkimuksen perusteella aloittaa monitieteellisen yhteistutkimushankkeen rahoituksen vuosille 1989-1992. Helsingin ja Joensuun yliopistot, Metsäntutkimuslaitos, Työtehoseura ja Työterveyslaitos toteuttavat tutkimuksen.

Yhteistutkimushankkeen vastuullisena johtajana toimii MMK, VTK Ilpo Tikkanen vuosina 1991-1992. Johtoryhmään kuuluvat Paavo Jokinen (puheenjohtaja), Esa Ihalainen (varapuheenjohtaja), Esko Kolehmainen (sihteeri) ja Hannu Hedemäki, Juhani Huittinen, Risto Hyvärinen, Heikki J. Kunnas, Esko Mikkonen, Matti Palo ja Päiviö Riihinen jäseninä.

Kansainvälistyminen sekä teknologian ja väestön muutokset vaikuttavat keskeisesti yhteiskunnassamme nopeana tapahtuvaan rakennemuutokseen. Uusi teknologia vähentää työvoimaa ja muuttaa tehtävien sisältöä ja luonnetta. Niinpä yhteistutkimushankkeessa pyritään tuottamaan erilaisia kehitysarvioita, jotka auttaisivat metsäalan eri ammattiryhmiä ja yhteiskuntaa entistä joustavammin ja vähin haittavaikutuksin sopeutumaan tuleviin metsäteollisuuden ja metsätalouden rakennemuutoksiin.

Tutkimushanke jakautuu seuraaviin osatutkimuksiin:

- Metsäteollisuuden rakennemuutos (Heikki Seppälä, Metsäntutkimuslaitos)
- Metsäteollisuuden rakennemuutoksen työllisyys- ja tulovaikutukset (Mikko Toropainen, Metsäntutkimuslaitos)
- Panos-tuotosmenetelmä metsäsektorin analyysissä (Heikki Eskelinen ja Eero Vatanen, Joensuun yliopisto)
- Puunkorjuun kehittyminen (Esko Mikkonen, Arto Rummukainen ja Jouni Vantaala, Helsingin yliopisto)
- Yksityismetsänomistajien tekemän metsätöiden kehitys (Arto Koistinen, Työtehoseura)
- Pitkäaikaiset rakennemuutokset metsätalouden työnjaossa ja alan skenaarit (Pertti Elovirta, Sirpa Onttinen ja Heidi Vanhanen, Metsäntutkimuslaitos)
- Rakennemuutoksen psyko-sosiologiset vaikutukset (Tapio Klen ja Alpo Kulmala, Työterveyslaitos)

Käsillä oleva tutkimusraportti on osa toiseksi viimeisenä mainittua osatutkimusta. Kirjoittajien työnjako on ollut seuraava: Sirpa Onttinen suunnitteli tutkimuksen ja toteutti kyselyt oppilaille ja opettajille. Heidi Vanhanen aloitti tutkimuksessa loppuvuodesta 1990 ja haastatteli työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajat. Onttinen kirjoitti pääosin luvut 1-2 ja Vanhanen luvun 6. Luvut 3-5 ja 7 kirjoitettiin yhdessä.

Metsäntutkimuslaitoksen kansantaloudellisen tutkimussuunnan puolesta kiitän lämpimästi molempia tutkijoita ja ennenkaikkea kyselyihin ja haastatteluihin vastanneita henkilöitä.

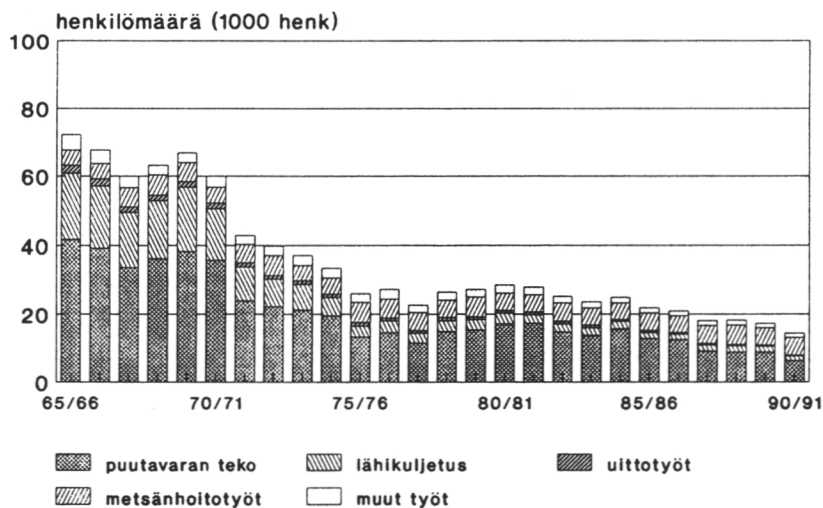
Helsingissä toukokuussa 1991
 Matti Palo
 Kansantaloudellisen
 metsäekonomian professori

1. JOHDANTO

1.1 Tausta

Metsätyövoiman tarjonnan ja kysynnän välillä on vallinnut ajallinen ja alueellinen epätasapaino. Toisaalla on esiintynyt ajoittaista työvoimapulaa ja toisaalla työttömyyttä. Lamakaudella uhkana ovat laajat metsureiden lomautukset. Korkeasuhdanteen vallitessa jo muutenkin pienenevästä metsätyövoimasta on todettu osan siirtyneen rakennusalan töihin. Eri alojen oppilaitosten välinen kilpailu pienenevistä ikäluokista on kiristynyt. Metsurilinjan koulutuspaikoista on viime vuosina saatu täytetyksi vain puolet ja koulutuksen saaneistakin vain osa jää metsurin ammattiin osan hakeutuessa joko muihin tehtäviin tai jatkokoulutukseen.

Metsätyöntekijöiden lukumäärä on 1980-luvulla supistunut lähes puolella (kuva 1). Vähentymisen jatkuu voimakkaana. Vähentymisen saavat aikaan monet samaan suuntaan vaikuttavat muutokset sekä työvoiman kysynnässä että tarjonnassa. Metsurien tarjonnan väheneminen sinänsä ei välttämättä ole ongelma. Siihen on löydettävissä ratkaisu sekä työsuhteen muutosten, kuten vakinaistamisen ja vuotuisten työpäivien lisäämisen kautta, että puunkorjuun ja jossain määrin myös taimikonhoidon koneellistamisesta. Koneellistaminen hyväksyttäneen yleisesti, kunhan käyttöön otettava kalusto ja menetelmät ovat ympäristöä säästäviä.

Lähde: Metsätillastollinen vuosikirja, Metsätillastotiedote

Kuva 1. Markkinahakkuiden työvoima (hakuuvuoden kuukausien keskiarvo)

Kokonaan metsätöitä, erityisesti metsänhoitotöitä ei näillä näkymin kuitenkaan ole mahdollista toistaiseksi koneellistaa. Ongelman ydin onkin, kuinka järjestää metsureiden koulutus, tulotaso, kehittymismahdollisuudet ja työviihtyvyys ja sitä kautta turvata ammattityövoiman tarjonnan jatkuvuus. Jo keskipitkällä tähtäimellä olennaista on metsurin ammatin tulevaisuus.

Pystyhakkuiden koneellistamisaste on noussut vuoden 1987 17 prosentista jo hieman yli 50 prosenttiin vuonna 1990. Tulevaisuudessa ennakoidaan puutetta ennenkaikkea ammattitaitoisista metsäkoneenkuljettajista. Koneenkuljettajien tarpeen odotetaan mahdollisesti kaksinkertaistuvan 1990-luvulla. Onko tämä ehkä parin tuhannen kuljettajan tarve täytettävissä muusta metsätyöstä vapautuvalla työvoimalla?

Pragmaattinen, välittömien käytännön hyötytavoitteiden ohjaama opetussuunnitelma-ajattelu on usein johtanut siihen, että koulutustarveanalyysin lähtökohtana on pidetty tiettyjen yksilöiden työtehtäviä. Yhteiskunnallisen kehityksen liikevoimat eivät kuitenkaan vaikuta ensi sijassa yksilöiden työtehtävien tasolla. Yhteiskunnan kehityksen perusyksikkö on tietyn yhteiskunnallisen tehtävän hoito, tietty yhteiskunnallinen toiminto kokonaisuutena. Tulevan kehityksen vaatimukset voidaan siksi saada esille vain, jos analyysin ensisijaiseksi kohteeksi otetaan tietty työ- tai tuotantoprosessi kokonaisuutena ja tutkitaan sen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä (Virkkunen 1981).

Tietyn ammatin kvalifikaatiovaatimukset tarkoittavat työntekijältä kyseisessä ammatissa vaadittavia tietoja ja taitoja (ks. esim. Virkkunen 1981). Kvalifikaatio voidaan ymmärtää henkilön 'pätevydeksi' hoitaa tiettyjä tehtäviä. Tällöin pätevyyden ei tulisi katsoa perustuvan pelkästään tiettyjen valmiiden suunnittelumallien ja toiminnan tuntemiseen, vaan myös henkilön omaan luovaan ajatteluun, kykyyn toimia tilanteen vaatimusten mukaan.

Kehittävän kvalifikaatiotutkimuksen teorianahmotelman mukaisesti yksilön valmiudet ja mahdollisuudet vaikuttaa työnsä ja samalla itsensä kehittämiseen merkitsevät myös sitä, että yksilö voi samalla olla oman työprosessinsa subjekti – yhteiskunnan asettamissa rajoissa. Toisen vaihtoehdon mukaan yksilö kuuluu lähinnä perinteisen kvalifikaatiotutkimuksen teorioiden mukaisiin koulutuksen ja työprosessin ”riippuviin muuttujiin”. Subjektina olemisen perusedellytys on kyky nähdä oma työprosessi kriittisesti, minkä kautta voi syntyä uusia kehittämisideoita (Toikka 1984).

Yhteiskunnallisen muutosprosessin jatkuva nopeutuminen on tehnyt työvoiman kvalifikaatioiden tuottamisen koulujärjestelmän avulla entistä vaikeammaksi. Nykyisessä tilanteessa onkin yleisesti omaksuttu se kanta, että muutosprosessin vaatimukseen vastaaminen edellyttää koulutusta, joka kehittää oppilaan yleistä informaation vastaanotto- ja käsittelykykyä sekä valmiutta itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Kapea-alainen ammatillinen tai muu erikoiskoulutus ei yksin riitä turvaamaan työvoiman toimintamahdollisuuksia työelämässä.

Koulutuksen muuttumisesta ja monipuolistumisesta huolimatta opiskeluajat eivät useimmiten enää ole pidennettävissä nykyisestä. Samassa ajassa on siis omaksuttava ja opittava hallitsemaan enemmän. Vaikka teoriassa tavallisesti hyväksytäänkin ajatus koulutuksen laaja-alaistamisesta, saatetaan käytännössä törmätä ristiriitoihin, jotka johtuvat työnantajan odotusten ja uuden työntekijän kvalifikaatioiden yhteensopimattomuudesta. Aloittevalta työntekijältä saatetaan odottaa useissa eri tehtävissäkin samaa pätevyyttä kuin kokeneelta työntekijältä.

Metsäalan toimihenkilöiden koulutustarpeesta on aiemmin tehty useampiakin selvityksiä (mm. Onttinen 1987). Metsurien koulutustarvetta ei ole aiemmin tutkittu. Tämän päivän metsurin työnkuvan muutoksessa on esitetty paineita metsänhoitotöiden lisäämiseen. Työnjohtohenkilöstön voimakas vähentäminen puunhankinnan organisaatioissa siirtää johdon ja suunnittelun tehtäviä suorittavalle portaalle, jonka työt monipuolistuvat myös ympäristölle asetettavien uusien vaatimusten myötä. Parhaillaan toteutettava metsurin ja metsäkoneenkuljettajan koulutuksen yhdistäminen hämärtaa metsurin ja koneenkuljettajan tehtävien rajoja. Rajatun, syvällisen ammattitaitovaatimuksen rinnalle tulee joustavuus, valmius siirtyä nopeasti tehtävästä toiseen.

Hallitun rakennemuutoksen edellytyksenä ja tunnuksena tulee olla joustavuus. Ilman sitä yhteiskunta ei pysty hyödyntämään kasvutekijöitä eli uutta tekniikkaa, koulutettua työvoimaa ja uusia rahoituslähteitä. Jousto tulee nähdä historiallista taustaa vasten, reagoitina perittyjen rakenteiden pulmiin. Sitä voi tapahtua esimerkiksi tuotanto- tai työmarkkinasektoreilla. Tuotannon ja työmarkkinoiden joustavuuden edellytyksenä on laajempi yhteiskunnallisten suhteiden joustavuus. Tekniikan ja tuotannon rakennemuutoksessa on kysyttävä, millä sosiaalisilla ehdoilla se voi toteutua. Sosiaaliset ehdot voivat olla joko yksilöllisiä ehtoja tai esimerkiksi maaseudun elinvoimaisuuden tavoitteeseen perustuvia.

Uusliberaali joustavoittaminen pyrkii vapauttamaan markkinoita ja vähentämään valtion roolia yksityistämällä. Usukorporatistinen joustavoitus puolestaan pitää työmarkkinoiden järjestäytymistä voimavarana, johon perustuen tuotantoa voidaan muuttaa nopeastikin. Samalla turvataan kuitenkin ansiotaso ja työpaikat. Tämä joustavoittamistapa perustuu etujen yhteensovitteluun valtion ja työmarkkinajärjestöjen kesken. Kolmannessa mahdollisuudessa, osallistavassa joustavoittamisessa eri ryhmät ovat mukana muutoksessa ns. osallistumisjärjestelmien kautta. Työntekijät eivät niinkään toimisi yrityksen hallintoelimissä kuin itse työpaikalla vaikuttamassa ja päättämässä. Kyse on luottamisesta ihmisten omaan aktiivisuuteen. Menetelmä on käytännössä vaikein toteuttaa ja siksi epävarmin (Kosonen 1988).

1.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksen tehtävänä on

- 1a. selvittää ammatissa toimivien metsurien ja metsurioppilaiden periaatteellista valmiutta ja kiinnostusta metsurin tehtävänkuvan laajentamiseen.
- 1b. kartoittaa asiantuntijoiden näkemyksiä metsurien toimenkuvasta vuosina 1997, 2005 ja 2030.
2. selvittää metsureiden, metsurioppilaiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä koulutuksen sisällöstä ja kehittämismahdollisuuksista vertailu- ja rinnakkaisryhmänä metsäkoneenkuljettajaoppilaat.
3. arvioida metsurien määrä vuosina 1997, 2005 ja 2030 koulutuksen suunnitellua varten.

Läheisimmin tähän työhön liittyviä tai sitä täydentäviä osahankkeita tutkimusprojektissa ovat Työtehoseuran metsäosaston ”Yksityismetsänomistajien tekemän metsätyön kehittyminen”, joka on sidoksissa palkatun metsätyövoiman määrän kehittymiseen sekä Metsäntutkimuslaitoksen ”Metsäalalle rekrytoitumisen rakenteellinen muuttuminen”. Rakennemuutoksen psyko-sosiologisia vaikutuksia selvittävässä Kuopion aluetyöterveyslaitoksen osahankkeessa tutkitaan mm. metsäalan eri henkilöstöryhmien asennoitumista rakennemuutokseen ja henkistä valmiutta siihen.

Koulutustarvetta selvitettäessä tässä rajaudutaan puunkorjuun ja muiden metsätöiden kokonaisprosessissa manuaaliseen työhön ja siinä edelleen ammattimetsureiden koulutustarpeeseen. Ammattimetsurit tekevät palkallista metsätyötä toisen palveluksessa ja saavat siitä pääasiallisen toimeentulonsa.

2. AINEISTO

Tutkimusaineisto kerättiin metsureille, metsuri- ja metsäkoneenkuljettajaoppilaille sekä heidän opettajilleen kohdistettuina ns. ohjattuina kyselyinä. Metsureille, metsurioppilaille ja metsäkoneenkuljettajaoppilaille sekä opettajille jaettiin kyselylomake marras-tammikuussa 1989-1990 yhteensä 17 metsäoppilaitoksella tai niiden erillisellä toimipaikalla (takakansi). Työnantajien ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajia haastateltiin vuoden 1991 ensimmäisellä neljänneksellä.

Koulujen valintaan vaikuttivat kyselyajankohtana käynnissä olleet lyhytkurssit, joilta ammatissa toimivat metsurit pyrittiin tavoittamaan. Kysely jaettiin kouluilla paitsi metsureille myös niiden muiden kohderyhmien edustajille, joita kouluissa kyselyn aikana oli. Lisäksi käytiin viidessä metsäoppilaitoksessa tai oppilaitoksen toimipisteessä, joissa olivat tutkimuksen kohderyhmistä edustettuina opettajien lisäksi vain metsurioppilaat.

Kullekin viidelle kohderyhmälle laadittiin kyselylomake saman rungon pohjalta. Metsurien sekä metsuri- ja metsäkoneenkuljettajaoppilaiden lomakkeissa tiedusteltiin vastaajan taustaan, työelämään ja koulutukseen liittyviä tietoja ja näkemyksiä. Neljännessä ja viidennessä lomakkeessa tiedusteltiin opettajien ja alan asiantuntijoiden näkemyksiä metsurien ja metsäkoneenkuljettajien työstä ja koulutuksesta. Työnantajien ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajia haastateltiin kaikkiaan yksitoista. Asiantuntijoiden kanssa keskusteltiin heidän näkemyksistään metsurin toimenkuvan ja tehtävien kehityksestä heidän organisaationsa kannalta samoin kuin koulutukselle asetettavista tavoitteista. Työnantajien edustajilta pyydettiin myös metsätyövoiman kysyntämäärän arvioita. Näin saatu aineisto oli hyvin vaihtelevaa, ja sitä voitiin käyttää hyväksi lähinnä viitteellisenä. Tulevaisuuden metsurimäärän ja metsätyön kehityksen haarukointi on näin pelkästään tutkijan oma näkemys.

Oppilaitoksilla kyselyajankohtana käynnissä olleitten lyhytkurssien aiheina olivat hakkuumenetelmät, kasvatushakuut, ergonomia ja yhteistoiminta työmaalla. Niiden lisäksi oli meneillään kolme pitempää kurssia, joista kaksi oli monikäyttömetsurikursseja ja kolmas yksityismetsätalouden metsurikurssi. Näiden kurssien osanottajat sijoitettiin metsureihin, vaikka vain osalla heistä oli varsinaisesti ammattimetsurin tausta. He olivat kuitenkin keskimäärin vanhempia kuin metsurin erikoistumisjakson oppilaat ja heillä oli joko metsätyökokemusta, metsurin ammattikoulutus tai nämä molemmat. Metsäkoneenkuljettajaoppilaisiksi luettiin 39 metsätyöteknikkokoulutuksessa ollutta oppilasta.

Lomakkeen täyttämistä kyselytilanteessa ohjasivat tutkijan lisäksi asianmukaiset ohjeet saaneet koulujen opettajat. Näin oli mahdollista selvittää vastaajille tutkimuksen taustaa ja tarkoitusta sekä mahdollisia epäselviä kohtia lomakkeissa. Tämän toivottiin lisäävän vastausaktiivisuutta. Lomakkeet pyydettiin palauttamaan nimettöminä.

Käyttökelpoisia lomakkeita saatiin metsureilta 181, metsurioppilailta 140, metsäkoneenkuljettajaoppilailta 142 ja opettajilta 40. Tyhjän lomakkeen palautti kuusi metsuria ja viisi metsurioppilasta.

Vuonna 1989 metsurilinjan oppilaspaikkoja oli 724, joista 340 oli täytetty. Vastanneitten osuus oli siten 41% haastatteluajankohtana koulutuksessa olleista metsurioppilaisista. Metsäkoneenkuljettajien oppilaspaikoista 228 eli 73% oli täytetty. Tässä ryhmässä kyselyyn vastanneet olivat 46% perusjoukosta kun metsätyöteknikkolinjan oppilaat

luetaan mukaan. Molempien oppilasryhmien osalta aineisto on siten edustava. Metsurit kattavat suurimman osan kahden ja puolen kuukauden kyselyajanjaksona 1989-1990 lyhytkursseilla olleista metsureista.

Aineistoa käsiteltiin suorina jakautumina ja ristiintaulukointeina ja siitä laskettiin tilastollisia tunnuslukuja.

3. TAUSTATIETOJA METSUREISTA

3.1 Työelämässä olevat metsurit

Kyselyyn vastanneiden lyhytkursilla olleiden 181 metsurin keski-ikä oli 35 vuotta. Vastanneet ovat huomattavasti nuorempia kuin Maaseututyöväenliiton vuoden 1990 keväällä jäsenilleen tekemään kyselyyn (Ahtiainen 1990) vastanneet. Liiton kyselyssä alle 40-vuotiaita oli 42,5 % ja tässä kyselyssä alle 40-vuotiaita oli 66 %. Perheellisiä kyselyyn vastanneista oli 58%, ja huollettavia lapsia oli keskimäärin 1,5 perhettä kohti. Metsureista 82% asui Etelä-Suomessa ja 18% Pohjois-Suomessa eli Oulun ja Lapin lääneissä. Asuinpaikan mukaan metsurit ryhmiteltiin seuraavasti

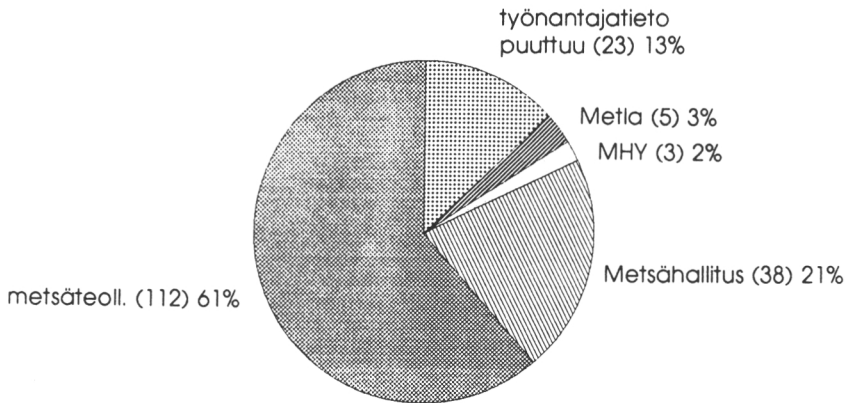
	% vastanneista
— kaupunkikeskus	16
— kuntakeskus tai muu taajama	39
— haja-asutusalue	45

Vastanneista 94% oli kansa- tai peruskoulun käyneitä ja 6%:lla oli takanaan joko keskikoulu tai lukio. Metsurin ammattikoulutuksen ilmoitti hankkineensa runsaat kaksi kolmannesta vastanneista. Määrään sisältyy kuitenkin varsinaisen metsurin peruskoulutuksen hankkineiden lisäksi erilaisia lyhytkursseja käyneitä miehiä. Kyselyhetkellä oli ensimmäisellä kurssillaan 42 metsuria eli runsas neljännes vastanneista ja yli viidennellä kurssillaan 52 metsuria.

Runsas 70% työnantajansa ilmoittaneista oli metsäteollisuusyritysten palveluksessa (kuva 2). Metsähallituksen metsurit olivat käyneet keskimäärin 5,4 kurssilla, teollisuuden metsurit 4,4 kurssilla ja muut 2,4 kurssilla.

Metsurien harrastukset ovat säilyneet luonnonläheisinä: yli puolet vastanneista kalasti vapaa-aikanaan ja samoin puolet metsästi. Tässä suhteessa ero muuhun väestöön ei ole kuitenkaan oleellisen suuri, sillä kaikista suomalaisista miehistä metsästystä ja kalastusta harrastaa 41% (Mitä suomalaiset.. 1990). Urheiluharrastuksia oli 39%:lla vastanneista. Noin joka kymmenes metsuri harrasti myös mm. retkeilyä, lukemista ja teknisiä töitä.

Isän ammatin ilmoittaneista metsureista lähes joka viidennen isä on ollut tai on metsuri. Runsas puolet isistä on työskennellyt tai työskentelee maataloudessa. Muun alan

Kuva 2. Metsurivastaajien työnantajat

työntekijöitä heistä on ollut 16% ja toimihenkilöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia oli yhteensä 8%. Äideistä lähes puolet on ollut maatalon emäntiä. Lähes kaksi kolmannesta metsureista tai heidän vanhemmistaan omisti metsää. Metsätöyön ohella harjoitti maataloutta 14% metsureista.

Työsuhteen mukaan aineiston metsurit jakaantuivat seuraavasti:

— vakinainen	92,0%
— kausivakinainen	5,5%
— tilapäinen	2,5%

Alle 100 metsätöypäivää vuonna 1989 oli tehnyt 7% vastanneista, 100 - 200 metsätöypäivää 31% ja yli 200 metsätöypäivää 62% vastanneista. Järjestäytymisaste Maaseututyöväen liittoon oli 67%. Ammatillisia luottamustoimia oli 14%:lla vastanneista.

3.2 Metsurioppilaat

Kyselylomakkeen täytti 140 metsurilinjan oppilasta. Oppilaiden keski-ikä oli 20,2 vuotta. Heistä 68% oli kotoisin Etelä-Suomesta ja 32% Pohjois-Suomesta. Asuinpaikkakseen metsurioppilaat ilmoittivat

	% vastanneista
kaupunkikeskus	21
kuntakeskus tai muu taajama	35
haja-asutusalue	44

Pohjakoulutuksena oli peruskoulu 95%:lla vastanneista ja loppuilla lukio. Tämän lisäksi oli runsaalla neljänneksellä entuudestaan jokin muu ammattikoulutus.

Metsurioppilaiden suosituin harrastus oli urheilu, jota harrasti kaksi kolmannesta vastanneista. Puolet oppilaista harrasti metsästystä ja kalastusta ja vain 4%:lla oli teknisiä harrastuksia. Television katselun ilmoitti harrastukseksi vain muutama vastaaja.

Joka kymmenennen metsurioppilaan isän ammatti oli metsuri ja joka kolmannen maanviljelijä. Ero työssä olevien metsureiden isien ammattiin heijastaa lähinnä yleistä elinkeinajakauman muutosta, eikä niinkään uuden metsurikunnan muuttunutta rekrytointipohjaa. Jonkin muun alan kuin maa- tai metsätalouden työntekijöitä isistä oli lähes kolmannes, toimihenkilöitä vajaa neljännes ja ammatinharjoittajia vain 5%. Äideistä runsas neljännes työskenteli maataloudessa.

Metsurioppilaista tai heidän vanhemmistaan runsas 60% omisti metsää.

3.3 Metsäkoneenkuljettajaoppilaat

Kyselyyn vastasi 103 metsäkoneenkuljettajan erikoistumisjakson oppilasta. Lisäksi tähän ryhmään luettiin 39 metsätyöteknikkolinjan oppilasta. Oppilaista 80% oli kotoisin Etelä-Suomesta ja 20% Pohjois-Suomesta. Vastanneiden keski-ikä oli 20,1 vuotta. Asuinpaikan mukaan oppilaat jakautuivat seuraavasti:

	% vastanneista
kaupunkikeskus	14
kuntakeskus tai muu taajama	31
haja-asutusalue	55

Oppilaista 95% oli käynyt kansa- tai peruskoulun ja alle 5% lukion tai keskikoulun. Noin viidenneksellä heistä oli metsurin ammattikoulutus ja kolmanneksella jokin muu ammattikoulutus.

Urheilu oli yhtä suosittu harrastus kuin ikätovereilla metsurioppilailla. Metsästyksen tai kalastuksen luetteli harrastukseensa noin yksi kolmannes metsäkoneenkuljettajaoppilasta, mutta teknisiä harrastuksia oli yhdellä kymmenestä eli useammalla kuin metsurioppilaista.

Vastanneiden isistä oli metsureita, maanviljelijöitä ja toimihenkilöitä suunnilleen yhtä paljon kuin metsurioppilaillakin. Muun kuin metsäalan työntekijöitä ja itsenäisiä ammatinharjoittajia oli kumpiakin 18% isistä, kun vastaavat osuudet metsurioppilaiden isistä olivat 28% ja 5%. Muutamaa poikkeusta lukuunottamatta itsenäiset ammatinhar-

joittajat olivat urakoitsijoita eli lähes kaksi kymmenestä metsäkoneenkuljettajaoppilaasta tuli yrittäjäperheestä.

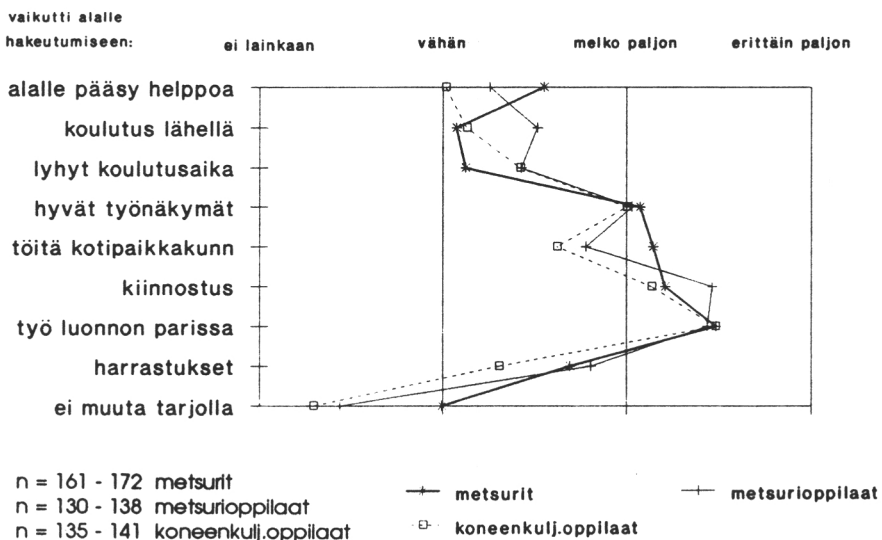
Metsäkoneenkuljettajaoppilaiden äideistä yli neljännes työskenteli maataloudessa eli yhtä moni kuin metsurioppilaidenkin äideistä. Vaikka isän ammatti erosi oppilasryhmien välillä, osoittaa äidin ammatti molemmille oppilasryhmille samaa taustaa.

Metsää omisti runsas 60% metsäkoneenkuljettajalinjan oppilaista tai heidän vanhemmis- taan.

4. ARVOSTUKSET TYÖSSÄ JA AMMATISSA PYSYVYYS

4.1 Arvostukset työssä

Työssä olevien metsurien, metsurioppilaiden ja metsäkoneenkuljettajaoppilaiden alalle hakeutumisen perusteissa ei ollut suuria eroja (kuva 3). Kaikissa ryhmissä alan valintaan olivat eniten vaikuttaneet luonto työympäristönä, kiinnostus ja hyvät työnsaantimahdollisuudet. Jokaisessa ryhmässä yli 90% vastaajista katsoi luonnon työympäristönä vaikuttaneen alan valintaan erittäin paljon tai melko paljon ja vähintään kolme neljänestä ilmoitti kiinnostuksen ammattiin ja hyvien työnsaantimahdollisuuksien vaikuttaneen. Sekä metsuri- että metsäkoneenkuljettajaoppilaat ilmoittivat vähiten ammatinvalintaan vaikuttaneen muiden työnsaantimahdollisuuksien puuttuminen.

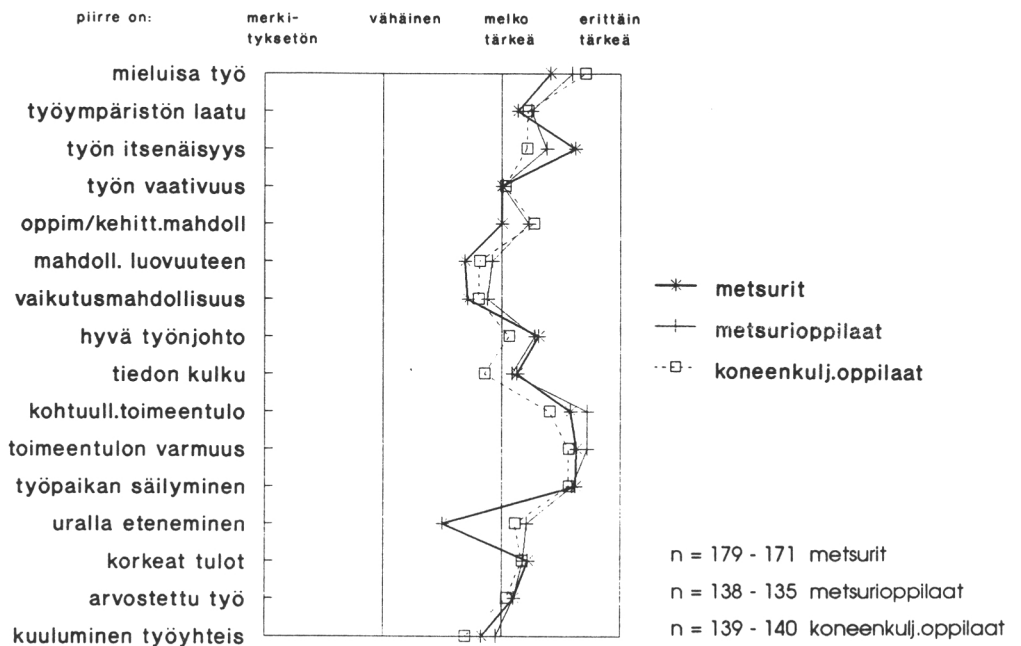

Kuva 3. Syyt metsäalalle hakeutumiseen (vastanneiden keskiarvosta)

Kotipaikkakunnalta löytyvät hyvät työtilaisuudet olivat vaikuttaneet metsurioppilaista lähes kahden kolmanneksen ammatinvalintapäätökseen. Vain noin puolet ilmoitti koulutuspaikan läheisen sijainnin tai lyhyen koulutusajan vaikuttaneen alalle hakeutumiseen. Etelä- ja Pohjois-Suomesta kotoisin olevien metsurioppilaiden vastausten välillä ei tässä suhteessa ollut eroja.

Sekä metsureilta että molemmilta oppilasryhmiltä tiedusteltiin, miten tärkeinä lueteltuja ammatin piirteitä he pitivät työssä yleensä (kuva 4). Kysytyt työn piirteet olivat

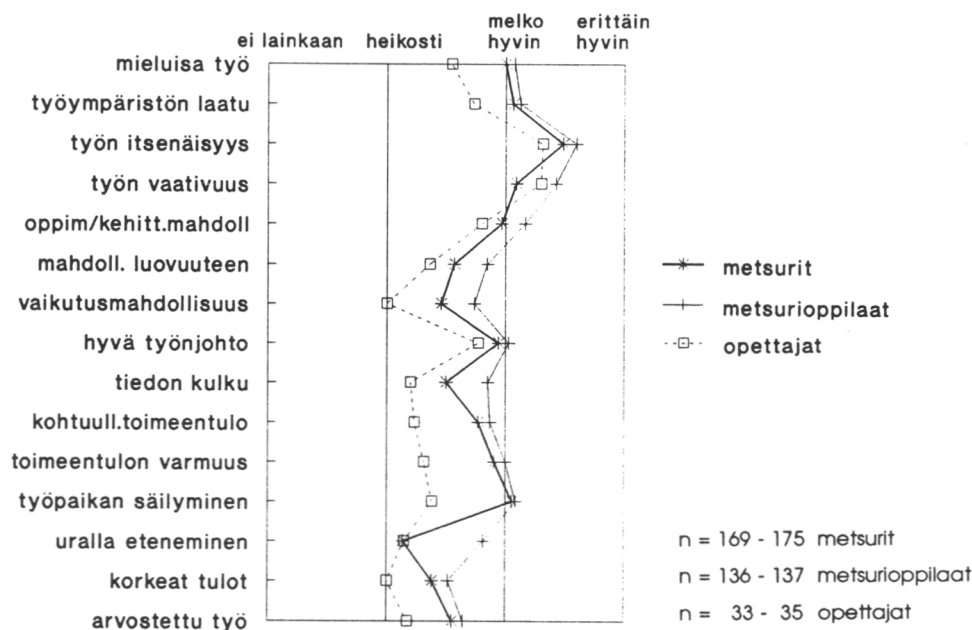
- työn kokeminen mielluisaksi
- työympäristön laatu
- työn itsenäisyys
- työn vaativuus
- oppimisen ja kehittymisen mahdollisuus työssä
- mahdollisuus luovaan toimintaan
- vaikutusmahdollisuudet työssä
- hyvä työnjohto
- tiedon kulku työorganisaatiossa
- kohtuullinen toimeentulo
- toimeentulon varmuus myös tulevaisuudessa
- varmuus työpaikan säilymisestä
- mahdollisuus uralla etenemiseen
- mahdollisimman korkeat tulot
- tarpeelliseksi tunnustettu työ ja siitä saatu arvostus
- kuuluminen työyhteisöön

Kuva 4. Miten tärkeänä yleensä pitää työhön liittyviä eri piirteitä

Näiden työhön yleensä liitettyjen arvostusten lisäksi kaikki kolme vastaajaryhmää saivat arvioitavakseen näiden samojen arvostusten tai piirteiden toteutumisen omassa työssään (metsurit) tai koulutusammattissaan (metsurioppilaat ja metsäkoneenkuljettajaoppilaat) kysymyksellä ”miten hyvin luetellut asiat ovat mielestäsi toteutuneet työssäsi tai miten arviot niiden toteutuvan metsurin/metsäkoneenkuljettajan ammatissa” (kuva 5). Metsurien arviot perustuvat heidän työstä saamaansa omaan kokemukseen ja oppilaiden arviot enemmänkin heidän muualta saamiinsa näkemyksiin.

Kuten yleensä vastaavissa kyselyissä, kaikkia esitettyjä työn piirteitä pidettiin keskimäärin tärkeinä. Ryhmien välillä ei esiintynyt suuria arvostuseroja. Samoin työn eri piirteiden arvostukset eivät olennaisesti poikkea muiden väestöryhmien työn piirteiden arvostuksista (ks. esim. Elovirta 1992). Sekä metsurit että oppilaat arvostivat eniten työssä yleensä toimeentulon varmuutta tulevaisuudessa ja kohtuullista toimeentuloa. Metsureista melkein kaikki (96 %) pitivät työn itsenäisyyttä erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä, kun se oli metsurioppilaista 88 %:lle ja koneenkuljettajaoppilaista 83 %:lle tärkeä tai melko tärkeä työn piirre. Varmuus työpaikan säilymisestä, työn kokeminen

Kuva 5. Miten työn eri piirteet ovat toteutuneet metsurin työssä tai oppilaat odottavat toteutuvan

mieluisaksi ja työympäristön laatu olivat tärkeitä suurimman osan mielestä (yli 90 % kaikista vastanneista). Oppimisen ja kehittymisen mahdollisuutta työssä arvosti oppilaista suurempi osa (yli 90 %) kuin metsureista (77%). Kahdeksan kymmenestä vastanneesta piti tärkeänä hyvää työjohtoa, työn vaativuutta ja mahdollisimman korkeita tuloja sekä sitä, että työ on tarpeelliseksi tunnustettua ja arvostettua. Samoin kahdeksan kymmenestä metsurista ja metsurioppilaasta arvosti tiedonkulkua organisaatiossa, kun metsäkoneenkuljettajaoppilaista vähemmän kuin seitsemän kymmenestä näki sen oleellisen tärkeäksi.

Mahdollisuutta uralla etenemiseen piti oppilaista noin 80% erittäin tai melko tärkeänä työn piirteenä. Oppilaiden arvostukset vastaavat tässäkin hyvin muiden ikätovereiden arvostuksia (ks. Elovirta 1992). Metsureista kuitenkin vain vajaa puolet ja alle 30-vuotiaistakin metsureista vain hieman yli puolet näki urallaetenemismahdollisuuden tärkeäksi. Jo työssä olevat metsurit näyttävät tässä suhteessa kieltävän urakehityksen tärkeyden, mahdollisesti juuri oman ammattinsa tarjoamien heikkojen uranäkymien vuoksi. Toiseksi vähiten metsureille merkitsivät mahdollisuus luovaan toimintaan ja vaikutusmahdollisuudet työssä, joita piti vähintään melko tärkeinä noin 60 % vastanneista. Merkitykseltään vähäisiä mainitut työn piirteet olivat joka kolmannen metsurin mielestä ja täysin merkityksettömiä lähes joka kymmenennelle. Tässäkään suhteessa metsurit eivät olennaisesti poikkea muusta väestöstä. Vaikutusmahdollisuuksia työssä arvostivat enemmän nuoret metsurit; lähes kolme neljänestä alle 30-vuotiaista piti niitä tärkeinä. Mahdollisuutta luovaan toimintaan piti tärkeänä metsurioppilaista metsureita suurempi osa eli kolme neljänestä.

Kaikista ryhmistä metsäkoneenkuljettajaoppilaissa oli eniten mahdollisia 'yksinpuurtajia'. Kuljettajaoppilaista runsas kolmannes (39 %) ei pitänyt kuulumista työyhteisöön kovin tärkeänä tai piti sitä tarpeettomana. Vähemmän kuin joka kymmenennelle kuljettajaoppilaalle oli työyhteisöön kuuluminen erittäin tärkeää. Metsureista ja metsurioppilaista vajaa kolmannes ei pitänyt kuulumista työyhteisöön tärkeänä, mutta erittäin tärkeäksi sen koki joka viides metsuri ja joka neljäs metsurioppilas.

Arvostukset työssä yleensä ja niiden toteutumisarviot metsurin työssä vastasivat yksilötasolla parhaiten toisiaan kohdassa "mahdollisuus luovaan toimintaan", jota metsureista vajaan kaksi kolmannesta piti yleensä tärkeänä työn piirteenä. Melko hyvin katsottiin toteutuneen myös odotusten hyvästä työnjohdosta ja työn itsenäisyydestä. Metsurioppilailla yleiset arvostukset työssä ja niiden toteutumisarviot metsurin työssä vastasivat parhaiten toisiaan samoissa kohdissa kuin metsureilla.

Hyvin voimakkaita arvostusten ja niiden toteutumisarvioiden välisiä korrelaatioita ei yksilötasolla esiintynyt lainkaan. Osasyynä tähän on se, että arviointiasteikossa oli vain neljä luokkaa. Luetelluista työn piirteistä arvostetuimpiin kuuluneen "toimeentulon varmuus myös tulevaisuudessa" osalta metsurien arvostukset olivat toteutuneet heidän omassa työssään heikoimmin. Toimeentulon varmuutta piti erittäin tärkeänä 70% ja

melko tärkeänä neljännes metsureista. Kuitenkin toimeentulonsa varmuuden omassa työssään katsoi pitemmällä aikavälillä toteutuneen erittäin hyvin vain vajaa viidennes ja melko hyvin reilu puolet metsureista. Joka neljäs vastaaja ei ollut kokenut toimeentuloaan turvatuksi metsurin ammatissa. Metsurien henkilökohtaiset arvostukset olivat tässä suhteessa toteutuneet melko heikosti heidän omassa työssään myös ”mahdollisimman korkeiden tulojen” suhteen.

Metsurioppilaat arvioivat, että heidän yleiset työn arvostuksensa tulevat toteutumaan metsurin työssä heikoimmin ”kohtuullisen toimeentulon” ja ”mahdollisimman korkeiden tulojen” osalta.

Metsäkoneenkuljettajaoppilailla parhaiten vastasivat yksilötasolla toisiaan arvostukset työssä yleensä ja näkemykset kyseisten arvostusten toteutumisesta metsäkoneenkuljettajan työssä kohdissa ”mahdollisuus uralla etenemiseen” ja ”mahdollisuus luovaan toimintaan”. Vähiten vastasivat toisiaan arvostukset ja arviot niiden toteutumisesta metsäkoneenkuljettajan työssä kohdassa ”varmuus työpaikan säilymisestä”. Kuitenkin senkin odotti toteutuvan melko hyvin kaksi kolmannesta vastanneista. Lähes kaikki oppilaat pitivät metsäkoneenkuljettajan työtä vaativana. Heistä vain neljännes piti työn vaativuutta yleensä erittäin tärkeänä työn piirteenä ja joka viidennen oppilaan mielestä se ei ollut kovin tärkeää.

Metsurit kuvasivat nykyisiä vaikutusmahdollisuuksiaan työssä pääasiassa heikoiksi. Ajan käyttö mainittiin vaikutusmahdollisuuksista useimmin. Yhteensä kuusi vastaajaa 181:sta metsurista mainitsi voivansa parhaiten vaikuttaa työhönsä ammattiyhdistystoiminnan tai työnantajan ja työntekijöiden välisen organisoidun yhteistoiminnan kautta. Avokysymyksen miten metsurit haluaisivat muuttaa vaikutusmahdollisuuksiaan saatiin hyvin erilaisia ja siksi vaikeasti ryhmiteltävissä olevia vastauksia. Useimmin tuli esiin halu osallistua omaan työhön liittyviin suunnittelutehtäviin (13 vastaajaa). Ansiotason kohoamiseen halusi vaikuttaa yhdeksän vastaajaa joko yleensä taksojen kautta tai siten, että voisi itse valita aika- tai urakkapalkkauksen kohteen mukaan. Työvaikeusluokituksen halusi vaikuttaa seitsemän metsuria.

4.2 Ammatissa pysyvyys

Metsurin ammatissa pysymisestä ei oltu kovin varmoja, sillä lähes puolet työssä olevista vastanneista ilmoitti suunnitelleensa siirtymistä metsätöistä kokonaan muihin tehtäviin. Miehistä 17% kaavaili ammatinvaihtoa lähitulevaisuudessa ja 31% myöhempänä ajankohtana. Ammatinvaihtohalukkuus oli suurin 30-45-vuotiaiden metsurien ryhmässä, jossa 56% miehistä oli suunnitellut siirtymistä muihin tehtäviin. Alle 30-vuotiaistakin metsureista alan vaihtoa oli suunnitellut 43%. Vakiintunein ryhmä oli yli 45-vuotiaat, josta kolme neljänestä aikoi pysyä metsurin ammatissa. Pohjois-Suomessa alan vaihtoa suunnitteli hieman suurempi osa (58%) metsureista kuin Etelä-Suomessa (45%).

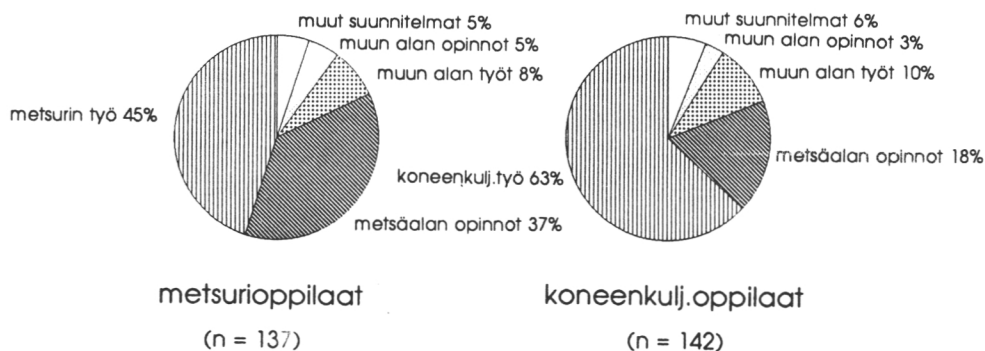
Kolme neljänestä vastanneista alle 200 metsätyöpäivää tehneistä metsureista ilmoitti olevansa kiinnostunut siirtymään ympärivuotiseen työskentelyyn. Lähes joka kolmas metsuri jätti vastaamatta ympärivuotista työskentelyhalukkuutta koskevaan kysymykseen.

Koulun päätettyään metsurioppilaista alle puolet eli 45% aikoi ryhtyä metsuriksi (kuva 6). Tähän on laskettu vastaukset, joissa on esitetty vain yksi vaihtoehto esitetyistä mahdollisuuksista (n=118) sekä kahden esitetyn vaihtoehdon vastauksista (n=19) metsurin ammattiin ryhtymisen vastausvaihtoehto puolella painoarvolla. Vain yhden vastausvaihtoehdon valinneista metsurin ammattiin ilmoitti ryhtyvänsä koulun jälkeen 47% eli näinkin laskien alle puolet.

Joka kymmenennellä metsurioppilasvastaajalla metsätyöhön meno oli yhtenä kahdesta vaihtoehtoisesta suunnitelmasta tai metsätyötä oli ajateltu tehtävän kausiluonteisesti muun työn ohella. Runsas kolmannes metsurioppilaista aikoi jatkaa metsäalan opintoja.

Metsäkoneenkuljettajaoppilaista suurempi osa aikoi ryhtyä koulutusammattiinsa. Heistä 57 % aikoi koulusta päästyään ryhtyä suoraan metsäkoneenkuljettajaksi ja lisäksi ammattia piti vaihtoehtoisena mahdollisuutena 13% oppilaista. Ensisijaisena metsäalan jatko-opintoja suunnitteli 15% vastanneista. Metsäalan jatko-opinnoiksi oli moni nimennyt hakkuukonekurssit.

Jo koulutusvaiheessa kokonaan metsäalan ulkopuolelle joko työhön tai opiskelemaan suunnitteli lähtevänsä viidennes opiskelijoista. Tämä koskee sekä metsuri- että koneenkuljettajaoppilaita.

Kuva 6. Oppilaiden suunnitelmat valmistuttuaan (painotettu % annetuista vastauksista, ks. teksti)

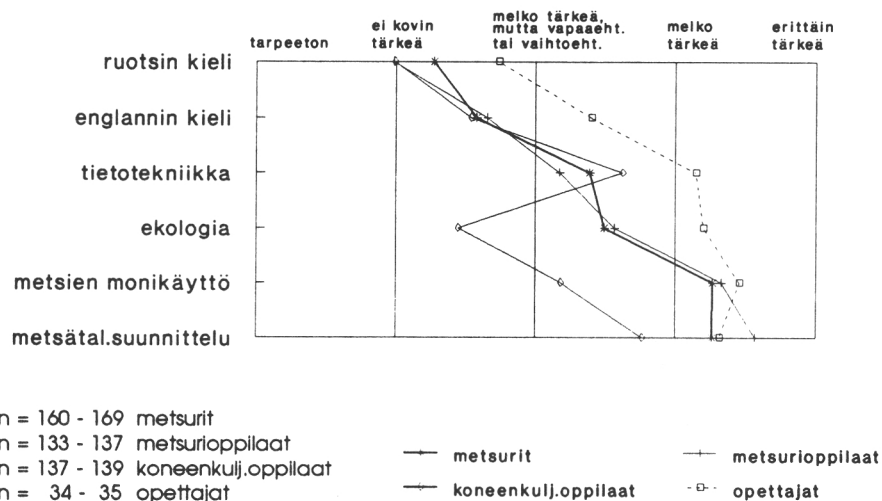
4.3 Käsitykset koulutuksesta

Metsurin samoin kuin metsäkoneenkuljettajan koulutus kestää nykyisin 1,5 - 2 vuotta. Koulutuksen kestoaikaa ammatin perustietojen ja -taitojen hankkimiseen piti sopivana 80% metsureista. On kuitenkin huomattava, että pieni osa metsureista oli itse käynyt läpi metsurin peruskoulutuksen. Koulutuksessa olevista metsurioppilaista yli 90% ja metsäkoneenkuljettajaoppilaista 70% piti koulutuksensa kestoja sopivana.

Metsurien ja metsurioppilaiden mielipidettä kysyttiin muutamien metsurikoulutukseen sisältyvien oppiaineiden tärkeydestä. Aineet olivat joko ns. yleisaineita tai sellaisia metsäalan aineita, joiden tietämyksen tarpeen on oletettu kasvavan metsurin toimenkuvan laajentuessa. On huomattava, että oppilailla ei välttämättä kyselyhetkellä vielä ollut kaikkia kysytyjä aineita.

Suurin osa vastanneista piti metsien monikäyttöä ja metsätalouden suunnittelua erittäin tärkeinä tai melko tärkeinä oppiaineina (kuva 7). Myös ekologiaa ja tietotekniikkaa piti noin puolet vastanneista tärkeinä aineina. Monikäyttökurssilaisten vastaukset eivät eronneet muista vastauksista.

Metsäkoneenkuljettajaoppilaistakin kaksi kolmannesta koki omassa koulutuksessaan metsätalouden suunnittelun tärkeäksi. Annetulla asteikolla sitä pidettiin yhtä tärkeänä kuin tietotekniikan opetusta. Kaiken kaikkiaan metsuri- ja koneenkuljettajaoppilaiden kiinnostukset olivat aihepiireittäin varsin yhteneväiset. Suurin ero tuli esiin ekologian ja monikäytön suhteen: ekologian opetusta piti tärkeänä vain viidennes koneenkuljettajaop-

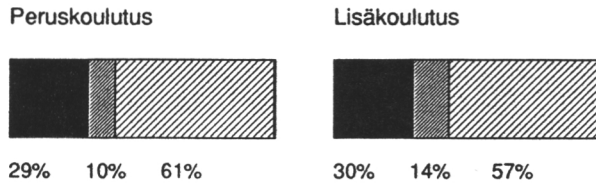
Kuva 7. Miten tärkeänä pidetään eri oppiaineita

pilaista ja noin puolet metsurioppilaista. Monikäytön suhteen ero ei ollut aivan yhtä suuri. Lähes puolet koneenkuljettajaoppilaista arvosti metsien monikäyttöä opetusohjelmassaan.

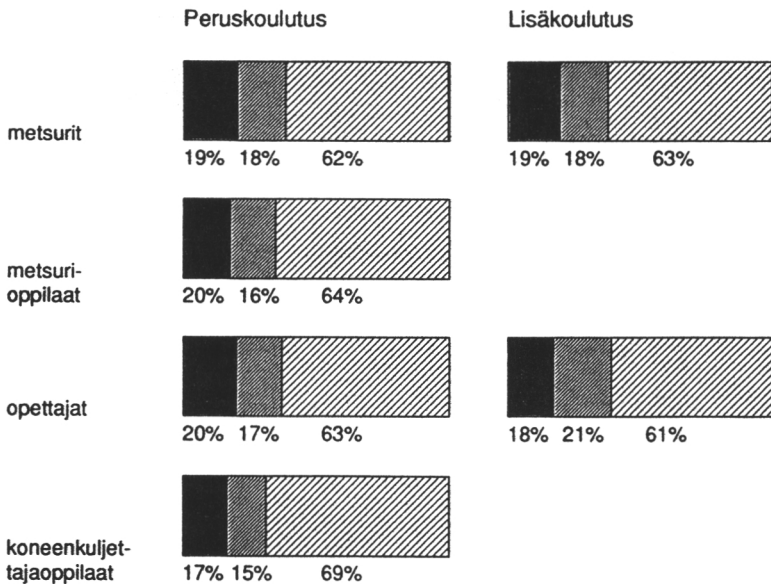
Englannin kieltä arvosti vain neljännes vastanneista metsureista ja metsurioppilaista. Ei kovin tärkeänä tai tarpeettomana sitä piti noin puolet vastanneista. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opettamisen metsurilinjalla näki tärkeänä vain joka kymmenes metsureista ja metsurioppilaista.

Metsäkoneenkuljettajaoppilailta kysyttiin mielipidettä eräiden kaupallisten ja liiketaloudellisten aineiden painotuksen lisäämisestä koneenkuljettajakoulutuksessa. Kirjanpi-

METSURIKOULUTUS KOOSTUU TÄLLÄ HETKELLÄ (OPETTAJIEN ILMOITUS):

TOIVEET OPETUKSEN KOOSTUMISESTA:

■ luenointi ■ ryhmätyöt ▨ käytännönharjoittelu

Kuva 8. Opetuksen koostuminen eri opetustavoista

don ja kustannuslaskennan opetusta piti tärkeänä yli 90% vastanneista. Yrittäjäkoulutuksen määrän lisäämisen näki tärkeäksi yli 80% ja liiketalouden yli 70% vastanneista (vrt. esim. Mäkinen 1988).

Käytännön harjoittelu muodostaa noin 60% metsurin sekä lisä- että täydennyskoulutuksesta. Tämä vastaa hyvin sekä perus- että lisäkoulutuksessa olevien toiveita (kuva 8). Lähes joka kolmas metsuri toivoi kuitenkin lisäkoulutusta pelkästään käytännön harjoittelun muodossa. Tietyillä lyhytkursseilla tämä lieneekin tarkoituksenmukaista. Käytännön harjoittelu korostaa itsenäisen ajattelun ja sitä kautta oivaltavan oppimisen ja kokonaisuuksien hahmottamisen sijasta enemmänkin yksittäisten työtapojen ja -menetelmien mallista oppimista. Ryhmätöitä oppilaat halusivat kasvattaa lähes kaksinkertaisiksi luennoinnin kustannuksella.

Oppisopimuskoulutuksen soveltuvuutta metsurin ammattitaidon perusteiden hankkimiseen piti metsureista joka viides erittäin hyvänä ja kaksi kolmannelta melko hyvänä.

Lähes kaikki lyhytkurssilaiset pitivät opettajan ja kurssilaisten välistä keskustelevaa vuorovaikutusta opetustapahtumassa tärkeänä tavoitteena. Tähän tavoitteeseen katsottiin myös päästy. Suurin osa opettajista listatessaan itselleen tarpeellista täydennyskoulutusta mainitsi tietojenkäsittelyn ja tietotekniikan koulutuksen ja vain kaksi neljästäkymmenestä ilmaisi halunsa pedagogiseen täydennyskoulutukseen.

Valtaosa, lähes 90% vastanneista piti lisäkoulutukseen osallistumista joko erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä. Opetusryhmän parhaaksi kooksi katsottiin 10 - 20 henkilöä. Joka kolmannen vastaajan mielestä ryhmissä olisi saanut mieluiten olla alle 10 oppilasta.

Kurssilla saamaansa uutta tietoa aikoivat lähes kaikki metsurit soveltaa työssään. Tosin joka kymmenes ilmoitti soveltavansa uutta tietoa vain vähän. Lisäkoulutuksen tavoitteiksi on asetettu ammattitaidon ylläpitäminen, uusimpien työtekniikoiden seuraaminen ja ammattipätevyuden lisääminen. Kurssilaisten kokemuksen mukaan lisäkoulutus vastasi hyvin näitä tavoitteita.

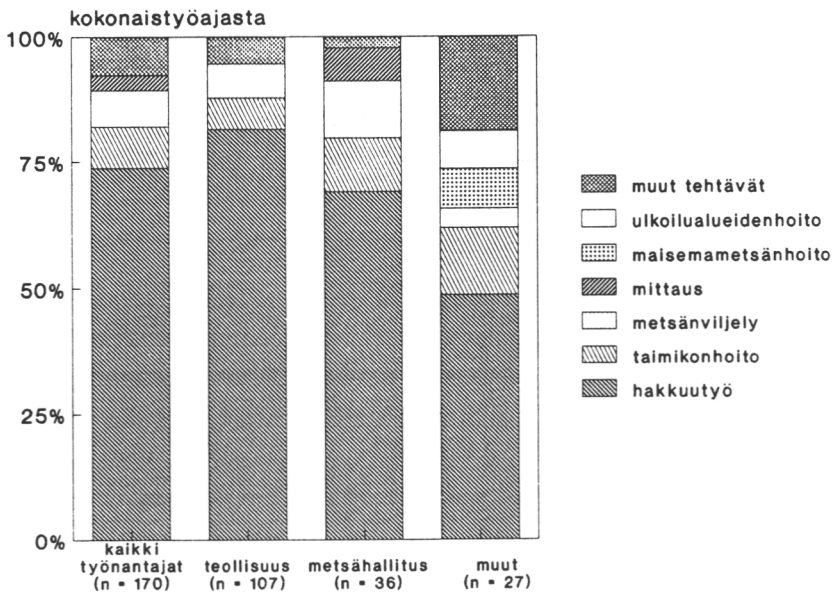
Tällä kyselyllä haluttiin myös alustavasti selvittää metsurien kiinnostusta ja periaatteellista valmiutta oman koulutuksensa, työnsä ja vaikutusmahdollisuuksiensa kehittämiseen. Yhden väylän siihen voisi tarjota mahdollisuus osallistua oman ammattialan lisäkoulutussuunnitteluun eräänlaisena asiantuntijajäsenenä. Ns. vakiokurssien lisäksi metsureille järjestetään lisäkoulutusta myös työnantajan erityistoiveiden mukaisena 'mittailaustyönä', jolloin työnantajan edustajat ja opettajat yhdessä suunnittelevat kurssiohjelman. Metsurijäsenen osallistuminen esimerkiksi tällaiseen suunnitteluprosessiin saattaisi olla toteutettavissa. Metsureilta tiedusteltiin heidän halukkuuttaan ottaa osaa mainitunlaisen kurssisuunnitteluun. Kysymykseen vastasi myöntävästi 70% metsureista, mitä voidaan pitää rohkaisevana tuloksena.

5. METSURIN TOIMENKUVA

5.1 Nykyinen toimenkuva

Metsurien työtehtävistä hakkuu muodostaa edelleen valtaosan. Kyselyyn vastanneet metsurit olivat käyttäneet hakkuutyöhön keskimäärin 74% metsätyöhön käyttämästään kokonaisajasta vuonna 1989 (kuva 9). Kuitenkin metsureista 6% oli tehnyt pelkästään hakkuutöitä ja 28% oli tehnyt niitä vähintään 90%. Vain pari metsuria ei ollut tehnyt ollenkaan hakkuutöitä.

Metsätyöhön käytetystä kokonaisajasta vuonna 1989 olivat taimikonhoito ja metsänviljely vieneet yhteensä noin 15%. Muiden työtehtävien (mittaus, leimikon suunnittelu, lannoitus, pystykarsinta, maisemametsänhoito, ulkoilualueiden varusteiden teko ja huolto sekä muut tehtävät) osuudet vaihtelivat vajaasta prosentista noin kolmeen prosenttiin. Hakkuutyötä tekivät keskimäärin eniten teollisuuden palveluksessa olevat metsurit. Metsähallituksen metsureiden tekemän hakkuutyön osuus heidän kokonaistyöajastaan oli lähellä koko aineiston keskiarvoa. Muiden työnantajien eli Metsäntutkimuslaitoksen ja metsänhoitoyhdistyksen palveluksessa olevilla metsureilla oli keskimäärin vaihtelevampia työtehtäviä. Hakkuutyön osuus heillä oli alle puolet kokonaistyöajasta. Hakkuutyössä puun kaato ja valmistaminen puutavaralajeiksi vei keskimäärin 83% koko hakkuutyöhön käytetystä ajasta, leimikon suunnittelu 7%, mittaus noin 3% ja muut työt lähes 7%.

Kuva 9. Metsurin työtehtävät vuoden aikana eri työnantajilla

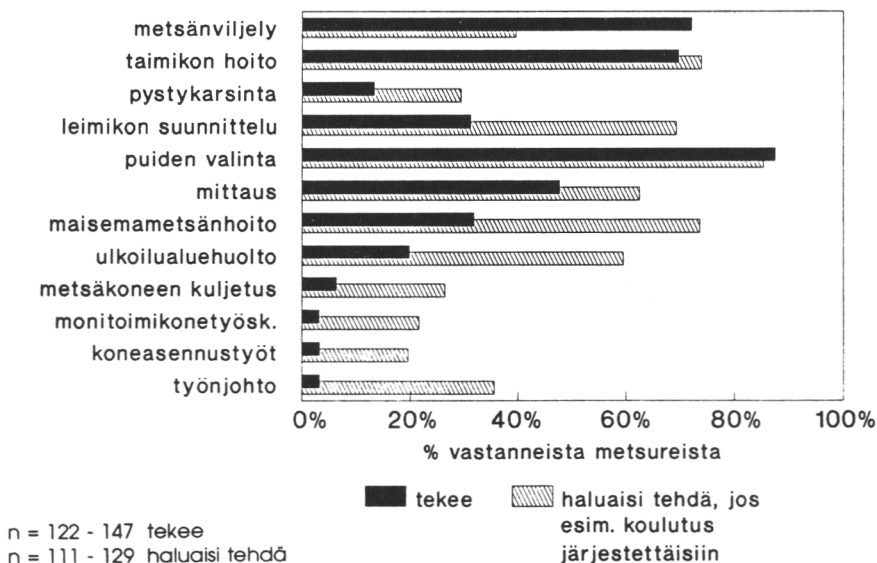
5.2. Valmiudet toimenkuvan muuttamiseksi

Metsurien ja metsurioppilaiden vastauksia toimenkuvansa muuttamisesta on pidettävä lähinnä heidän toiveinaan, joissa heijastuvat mm. eri työtehtävien palkkaus ja vaikeusaste. Metsurioppilailla on metsurin työstä vähäinen kokemus. Tulevaisuuden metsurin toimenkuvaa ei pelkästään näistä toiveista voida rakentaa.

Vastanneista noin kaksi kolmannesta halusi lisätä ajourien suunnittelun, hakkuutavan valinnan ja puiden valinnan osuutta työssään. Yksimielisimpiä oltiin siitä, että leimikon-rajaustehtävien sekä puutavaran teon osuutta ei pitäisi lisätä. Tätä mieltä oli kaksi kolmannesta vastanneista.

Metsureilta kysyttiin myös mitä he haluaisivat hakkuutyön ohella tehdä, jos esimerkiksi koulutus tehtävään järjestettäisiin (kuva 10).

Metsureista 88% valitsi ainakin ajoittain hakkuussa poistettavat puut itse. He olivat myös tyytyväisiä siihen, että tämä tehtävä kuului heille. Perinteisesti metsurille kuuluvia metsänviljely- sekä raivaus- ja taimikonhoitotehtäviä teki runsaat kaksi kolmannesta vastanneista. Raivaussahatyöt olivat haluttuja: kolme neljänestä joko teki tai olisi halunnut tehdä niitä. Muita kiinnostaviksi koettuja tehtäviä olivat leimikon suunnittelu,

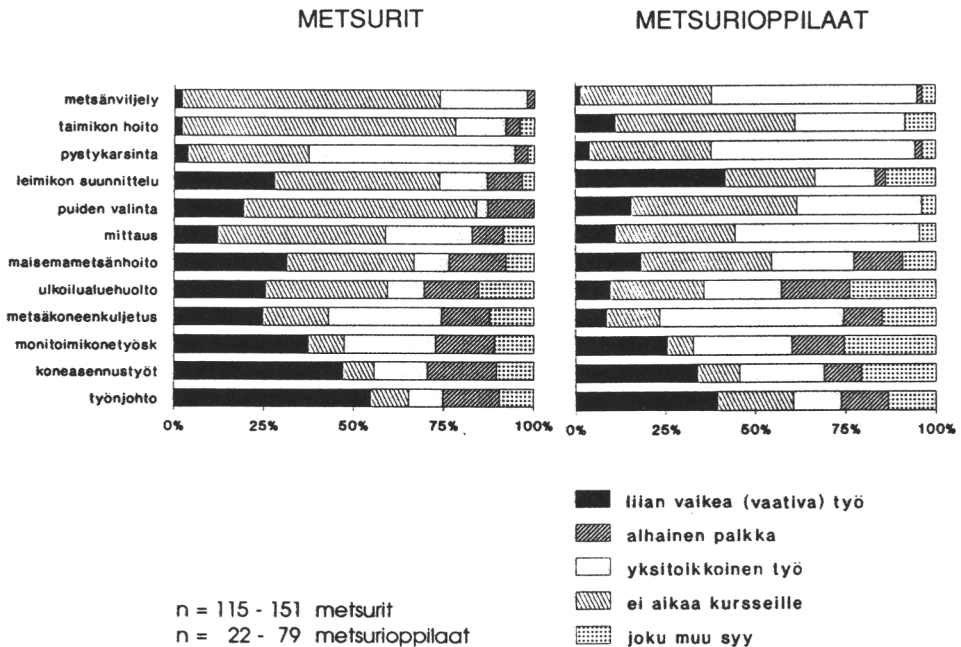

Kuva 10. Metsurin työtehtävät hakkuun ohella ja mitä haluaisi tehdä, jos se olisi mahdollista

maisemametsänhoito, ulkoilualueiden varusteiden rakentaminen ja huolto sekä mittaus-työt. Näitä metsurin toimenkuvassa uudempiä tehtäviä halusi tehdä 60 - 70% vastanneista metsureista. Tässä suhteessa ei odotusten vastaisesti ollut eroa monikäyttömetsurikursseilla ja muilla kursseilla olleiden metsureiden välillä.

Vähiten kiinnostusta metsurin perinteisistä töistä osoitettiin metsänviljelyyn ja pystykar-sintaan. Ensin mainittua työtä halusi tehdä noin 40% vastanneista ja jälkimmäistä noin 30% vastanneista. Metsänviljelytöitä arvosteltiin lähinnä niistä maksettavan alhaisen palkan (62% vastanneista) ja työn yksitoikkoisuuden (35%) takia (kuva 11). Pystykar-sintaa piti vajaan kaksi kolmannesta vastaajista yksitoikkoisena ja vajaan kolmannes huonosti palkattuna.

Muihin tehtäviin verrattuna kone- ja työnjohtotyöt kiinnostivat selvästi vähemmän. Noin joka kolmas metsuri ilmoitti olevansa kiinnostunut työnjohdon tehtävistä ja joka neljäs oli halukas kuljettamaan metsäkoneetta, jos koulutus järjestettäisiin. Osa lähitulevaisuuden koneenkuljettajien määrätarpeesta pystyttäneen täyttämään nykyisillä metsureilla, jos konetyöskentelystä kiinnostuneet saadaan pysymään alalla ja koulutetaan uuteen ammattiin. Koneasennustyöt ja hakkuukoneella työskentely kiinnostivat joka viidettä metsuria.

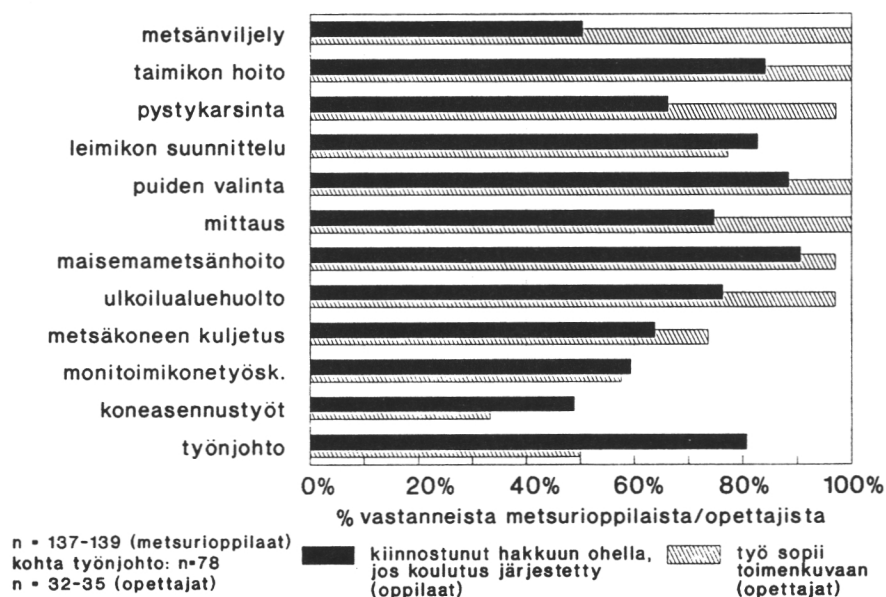
Kuva 11. Esitetyt syyt, miksi ei haluaisi hakkuun ohella tehdä lueteltuja työtehtäviä

Alle 35-vuotiaita metsureita oli aineistossa saman verran kuin 35-vuotiaita ja sitä vanhempia. Toisin kuin olisi voitu odottaa, nuorempien metsurien halukkuus tehdä eri työtehtäviä, joko perinteisiä tai uudempia metsätyötehtäviä, ei eronnut vanhempien metsureiden ilmaisemasta halukkuudesta.

Metsurioppilaista metsureita useammat halusivat laajentaa toimenkuvaansa ja olivat kiinnostuneet hakkuun ohella tekemään laajemmin muita perinteisiä metsurin tehtäviä – metsänviljelyä lukuunottamatta (kuva 12). Heidän mielipiteitään tarkasteltaessa tulee muistaa, että vain runsas kolmannes aikoi ryhtyä metsurin työhön (ks. kuva 6). Maise-
mametsänhoitotöitä ja ulkoilumetsien varusteiden ja rakenteiden huoltotöitä halusi tehdä oppilaista neljäsnes enemmän kuin metsureista.

Työssä olevien metsureiden ja metsurioppilaiden välillä suurin ero halukkuudessa tehdä eri työtehtäviä tuli esiin konetyöissä. Konetyöskentelystä kiinnostuneita metsurioppilaita oli yli kaksinkertaisesti metsureihin verrattuna. Metsäkoneenkuljetuksesta ja hakkuukoneella työskentelystä oli hakkuun ohella kiinnostunut kuusi tai seitsemän metsurioppilasta kymmenestä. Koneasennustyötkin kiinnostivat hakkuun ohella puolta oppilaista.

Ne metsurioppilaat, jotka eivät halunneet työskennellä metsäkoneilla, perustelivat haluttomuuttaan työn yksitoikkoisuudella. Samoin vähäistä kiinnostusta hakkuukoneella työskentelyyn ja koneasennustyöhön selitettiin näiden töiden vaikeudella ja yksitoikkoi-
suudella. Metsäkonekoulutus nähtiin aikaa vieväksi. Lähes joka viides metsurioppilas

Kuva 12. Metsurioppilaiden kiinnostus eri työtehtäviin ja opettajien näkemys tehtävien sopivuudesta metsurin toimenkuvaan

esitti ajan puutteen kursseille osallistumiseen syynä siihen, ettei ollut kiinnostunut koneasennus- tai hakkuukonetöistä. Oppilaiden muut syyt kiinnostuksen puutteeseen hajaantuivat tasaisemmin.

Lyhytkurssien ja metsurin erikoistumisjakson opettajien näkemykset tehtävistä, jotka hakkuutyön ohella parhaiten sopisivat metsurin tulevaan toimenkuvaan, poikkesivat metsurien ja metsurioppilaiden näkemyksistä (kuva 12). Kaikkien opettajien mielestä edellä luetellut perinteiset metsurin tehtävät – mukaan lukien maisemametsänhoito ja ulkoilualueiden varusteiden rakentaminen ja huolto – sopisivat hakkuutyön ohella metsurin tulevaan toimenkuvaan. Ainoana poikkeuksena tästä oli leimikon suunnittelu, jonka neljännes opettajista ei katsonut sopivan metsurin tehtäväksi. Opettajista runsaat puolet katsoi metsäkoneen kuljetuksen ja monitoimikoneella työskentelyn sopivan metsurin toimenkuvaan.

Työnjohdolle kuuluvien tehtävien katsoi puolet opettajista ja kolmannes metsureista sopivan metsurin toimenkuvaan. Runsas puolet metsureista piti työnjohtotöitä itselleen liian vaikeina tai vaativina. Metsurioppilaista peräti kahdeksan kymmenestä näki työnjohdon tehtävien sopivan metsurin ammattikuvaan. Tämä saattaa osoittaa metsurioppilaiden ammattiin kohdistamia odotuksia. Jos osin vaativampia tehtäviä ei sisällytetä metsurin toimenkuvaan, saattaa tämä heijastua oppilaiden heikkona ammatissa pysyvyytenä.

Toimenkuvan laajeneminen ei koske metsätyövoiman osalta pelkästään metsuria. Se kohdistuu, joskin suppeampana, myös metsäkoneenkuljettajiin. Kysymykseen voisivat tulla ainakin hakkuukoneenkuljettajan ja koneasentajan tehtävät. Hakkuukoneella työskentely kiinnosti melkein kaikkia vastanneita koneenkuljettajaoppilaita (95%). Koneasennustöitä oli kiinnostunut tekemään 85%. Leimikon suunnitteluun ilmoitti kiinnostuksensa kaksi kolmannesta vastanneista.

6. METSURIEN TULEVAN TARPEEN ARVIO

6.1 Nykytilanne tulevaisuuden pohjana

Palkatun metsätyövoiman kysyntä määräytyy teollisuuden puunkorjuun ja metsänomistajien itse suorittaman korjuun erotuksena. Myös hankintapuusta osa korjataan ulkopuolisella työvoimalla. Työvoiman kysyntä puun korjuussa riippuu koneellistamisesta. Metsänhoidon työtehtävät riippuvat paitsi metsänuudistamisen tarpeesta myös metsien käsittelyä koskevista säännöksistä, menetelmien valinnasta, metsänomistajien itse tekemien hoitotöiden määrästä ja mm. valtion antamasta tuesta metsänparannustöihin.

Metsätyövoiman rekrytointipohja on perinteisesti ollut maaseudulla. Ammatin asettamien vaatimusten pohjalta näin voidaan pitkälle olettaa jatkuvan. Tarjolla olevan metsätyö-

voiman määrä ja työvoiman kysyntä vaihtelee voimakkaasti alueellisesti. Metsurin ammattiin hakeutumiseen vaikuttaa ennen kaikkea ammatin kilpailukyky muihin tarjolla oleviin työpaikkoihin nähden. Ammatin kilpailukyky rakentuu ammatin houkuttelevuudesta: ammattiin liittyvistä arvostuksista ja asenteista, työn toimenkuvasta, työn järjestyksistä ja palkkauksesta, fyysisestä raskaudesta, vaativuustasosta jne.

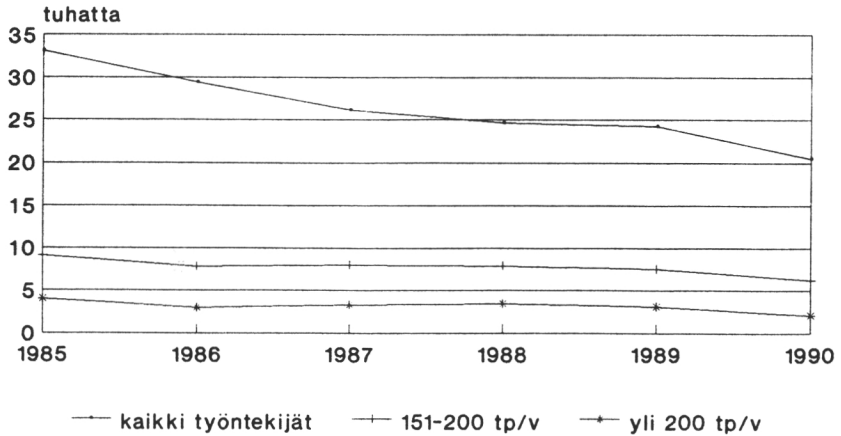
Kiinnostus metsäalaa on maaseudun ammatinvalintaiässä olevan nuorison keskuudessa laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana noin puoleen. Kiinnostus on laskenut sekä toimihenkilötason tehtäviin että metsurin ammattiin. Metsäkonealan kiinnostus on samalla aikavälillä kuitenkin hieman lisääntynyt (Elovirta 1992). Kiinnostuksen väheneminen heijastaa osaltaan vähentyneitä työtilaisuuksia: markkinahakkuiden työvoima on viimeisen kymmenen vuoden aikana vähentynyt lähes puoleen.

Metsätyövoimasta suurin osa työskentelee metsätyössä vain osan vuotta. 1980-luvun lopulla vain 10-14% metsätyöntekijöiden vuosiansiotilaston kattamista työntekijöistä eli runsaat 3000 henkilöä työskenteli metsätyössä ympärivuotisesti eli yli 200 työpäivää vuodessa. Yli 200 työpäivää vuonna 1990 tehneiden lukumäärä romahti 2100 mieheen. Tehdyistä metsätyöpäivistä ympärivuotisten metsureiden osuus on ollut lähes kolmannes. Vuonna 1990 tämäkin osuus laski vajaaseen neljännekseen. Laskun syynä ovat osin lomautukset ja joissain tapauksissa koulutukseen osallistuminen lomautuksen vaihtoehtona. Vähintään 151 metsätyöpäivää vuodessa työskennelleiden osuus on ollut 1980-luvun jälkipuoliskolla vajaa kolmannes (27-31%) kaikista metsäpalkkatilaston metsätyöntekijöistä. Tämä suhde säilyi edelleen vuonna 1990 (kuva 13). On huomattava, että metsätyöntekijöiden vuosiansiotilasto kattaa kaikki metsä- ja uittoalan työehtosopimuksen piiriin kuuluvat työntekijät, kun markkinahakkuutilasto antaa poikkileikkauksen kunkin kuukauden lopun eri työtehtävien henkilömäärästä.

Ammattimetsurikunta rajattiin tämän selvityksen peruskohteeksi. Metsurien ammatillistuminen on ollut varsin hidasta. Ympärivuotisten metsurien määrä on vaihdellut jossain määrin vuodesta toiseen eikä siis ammattimetsurikuntakaan ole kaikilta osiltaan ollut pysyvä. Tämä näkyy mm. ikärakenteen säännöttöminä vaihteluina vuodesta toiseen. Muutokset ilmentävät alan vaihtoa ja heikkoa alalla pysyvyyttä (ks. myös luku 4.2.).

Ammattimetsureiden tehtävät keskittyvät tänä päivänä puunkorjuuseen (ks. luku 5). Ympärivuotisen korjuun lisääntyessä ja erikoistuneen ammattikunnan, vaikkakin osin vaihtuvan, muodostuessa ovat markkinahakkuiden kuukausittaiset työntekijämäärät puunkorjuussa voimakkaasti tasaantuneet 1980-luvulla. Vastaavasti ammattimetsurien tehtävät ovat muuttuneet vuoden sisäisen jaksotuksen puitteissa.

Metsätyövoiman toinen tehtäväkenttä, metsänhoitotyöt, keskittyy voimakkaasti kevät- ja kesäkuukausiin. Metsäpalkkatilaston kaikista metsätöissä tehdyistä työpäivistä metsänhoitotyöt ovat noin 10 %. Tehdyistä metsänhoitotyöpäivistä 1980-luvun lopulla tekivät yli 150 metsätyöpäivää vuodessa työskennelleet 55-60%. Loput metsänhoitotyöt tekee lyhytaikainen, osin kausivakinainen työvoima.

metsäansioltilasto 1985-1990

Kuva 13. Ammattimetsureiden (yli 200 tp/v) määrän kehitys metsätyövoimasta 1985-1990

Suomen metsäteollisuuden rakenne on lyhyellä ja vielä keskipitkälläkin tähtäimellä varsin kiinteä. Metsurien tarpeen ja samalla heidän toimenkuvansa kehitys on lähivuosi-na täysin riippuvainen metsäteollisuuden päätöksistä ja politiikasta. Jo hyvin lähitulevai-suudessa puunkorjuussa kevennetään organisaatiota niin, että osa työnjohdon ja suunnit-telun tehtävistä siirretään metsureille. Koneenkuljettajan ja metsurin – kuten myös joidenkin muiden lähiammattien – välinen raja-aita madaltuu. Tämä merkitsee ammatti-taidon lisäämistä ja sitä kautta erikoistumista.

Metsurit ovat ennenkin joutuneet sopeutumaan tehtävänkuvansa muutoksiin. Näkymät lähiajan muutoksista merkitsevät tehtävien laajenemista. Ammatin yksilölle tarjoamat vaihtoehdot lisääntyvät, mutta samalla syvemmät ammattitaitovaatimukset eri tehtäviin kasvavat. Tehtävänkuvan muutokset tulevat lähiaikoina olemaan hyvin suuria. Samoin muutokset seuraavat nopeasti toinen toistaan. Puukaupan ja korjuun ja mahdolliset metsäyrittäjämuotojen muutokset heijastuvat suoraan metsurien ammattikunnan teh-täväkuvaan.

Metsurien toimenkuvan muutoksesta ja metsurien tarpeesta tulevaisuudessa oli tähän selvitykseen haastatelluilla asiantuntijoilla yleensä lyhyen tähtäimen näkemys tai aina-kaan he eivät halunneet henkilökohtaisia näkemyksiään haastatteluissa ilmaista. Met-säsektorin tulevaisuuden volyymin ja rakenteen ennusteita ei ole käytettävissä. Metsä 2000-ohjelma on parhaillaan uudistettavana eikä ole käytettävissä hakkuu- ja puun-tuotantotavoitteille. Metsäteho (Örn 1990) on tehnyt tulevaisuuden metsätyövoimasta vaihtoehdotlaskelmia. Laskelma on tässä esitetty rajoitetun työvoimatarjonnan vaih-toehtona. Toisena tulevaisuuden kuvana on ammattimetsurikunnan kannalta yhdistelty ja tulkittu subjektiivisesti yleisiä tulevaisuuden ja yhteiskunnan eri ennusteita ja

skenaarioita. Tämä näkemys tulevaisuudesta – osa-aikaisen metsätyövoiman vaihtoehto – on siis vain tutkijan, ei aiheesta haastateltujen asiantuntijoiden.

6.2 Ammattimetsurien määrän arvio vuoteen 1997

6.2.1 Rajoitetun työvoimatarjonnan vaihtoehto

Metsätehossa on tehty vaihtoehtolaskelmia metsäalalla tarvittavien metsätyöntekijöiden ja koneenkuljettajien määrästä vuoteen 1999 (Örn 1990). Laskelmat perustuvat 1980-luvun lopun suotuisan taloudellisen kehityksen jatkumiseen. Kahden prosentin vuotuisen kasvun vaihtoehdossa markkinahakkuut olisivat vuonna 1997 noin 45 milj. m³.

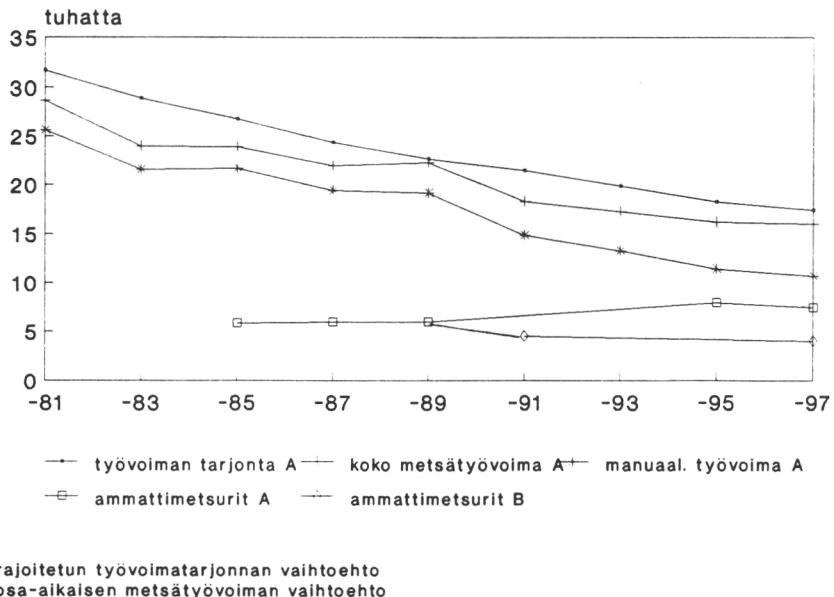
Vaihtoehtolaskelmat perustuvat tämän hakkuumäärän vaatiman työpanoksen ja metsätyöhön tarjolla olevan työvoiman väliseen tasapainoon. Työpaikkaennusteiden perusteella maa- ja metsätalouden työllisten väheneminen arvioidaan jaksolla 1987-1995 30%:ksi. Manuaaliseen metsätyöhön olisi tältä pohjalta vuonna 1995 tarjolla 12 000 henkeä (kuva 14 A vaihtoehto).

Laskelmissa otetaan huomioon mm. hakkuun keskimääräinen päivätuotos, metsänhoidon voimaperäisyys ja metsänomistajien omatoimisuus metsänhoitotöissä. Hankintahakkuuiden määräksi vuonna 1997 on arvioitu noin 10 milj. m³. Metsänomistajien oman työn osuuden metsänhoitotöissä on oletettu laskevan vuoden 1987 40%:sta 30%:iin vuonna 1995. Tältä pohjalta arvioidaan eri tehtäviin tarvittava kokonaistyöpanos. Rajoitetun työvoiman tarjonnan ja kysynnän tasapainottavina tekijöinä Metsätehon laskelmissa käytetään hakkuun koneellistamisastetta ja työntekijäin vuosityöpäivien määrää.

Koneellistamisaste määräytyy siis metsätyövoiman kokonaistarjonnan ja arvioidun eri työtehtäviin tarvittavan työpanoksen tuloksena. Pystykorjuuiden koneellistamisaste kasvaa vaihtoehtolaskelmissa vuoden 1990 noin 50%:sta noin 78 %:iin vuonna 1997.

Tarvittavan kasvavan työpanoksen täyttämiseksi on tarjolla olevan työvoiman vähetessä työpäivien määrää työntekijää kohti vuodessa lisättävä. Vuonna 1987 manuaalisessa metsätyössä kaikkien metsätyöntekijöiden keskimääräinen työpanos oli noin 100 päivää vuodessa. Vuodesta 1995 manuaalisten metsätyöntekijöiden vuosityöpäivien keskiarvo on nostettava 150-160 päivään. Tämä merkitsee, että vuonna 1997 noin 10 700 miehen manuaalisesta työvoimasta noin 70 % eli noin 7 500 miestä työskentelee metsätöissä yli 150 tpv/v (kuva 14 A vaihtoehto).

Metsänhoitotöiden työpanostarve arvioitiin noin 40% kokonaistyöpanostarpeesta, joten Metsätehon laskelman perusteella hakkuutyöpäivät jäävät noin puoleen kaikkien metsätyöntekijöiden vuosityöpäivistä. Toinen puoli koostuisi erilaisista metsänhoito- ja metsänparannustöistä.

Kuva 14. Ammattimetsureiden määrän kehityksen vaihtoehdot

6.2.2 Osa-aikaisen metsätyövoiman vaihtoehto

Metsätehon vaihtoehtolaskelman jälkeen ovat Suomen talouden näkymät keskipitkällä aikavälillä olennaisesti heikentyneet 1990-luvun alun taantuman seurauksena. Talouskehitys heijastuu työvoiman kysynnän heikkenemisenä kansantalouden lähes kaikilla aloilla. Tässä tilanteessa ei ole tarpeen olettaa rajoitteita metsätyövoiman tarjonnalle vuonna 1997. Lähes kaikkien tuotannonalojen kasvun taantuessa ei ole kilpailua työvoimasta metsäalan ja muiden alojen kesken. Samasta syystä työikäisen maaseutuväestön väheneminen lienee vähäistä vuoteen 1997 mennessä eikä tämäkään aseta rajoituksia metsätyövoiman tarjonnalle.

Teollisuuden puuntarve vuonna 1997 jäänee olennaisesti pienemmäksi kuin edellisessä Metsätehon laskelman oletuksessa. Korjuuvuonna 1990/91 markkinahakkuut romahtivat 35,9 milj. m³:iin, mikä merkitsee 22% laskua edellisestä korjuuvuodesta. Kahden prosentin vuotuinen puuntarpeen kasvu merkitsisi 35 milj. m³:sta lähdetessä vuoteen 1997 vain 40 milj. m³. Lisäksi on mahdollista, että metsäteollisuuden kansainvälistyessä riippuvuus kotimaisesta raaka-aineesta vähenee. Yhä suurempi osa teollisuuden käyttämästä puusta saatetaan 1990-luvulla korvata tuontipuulla.

Korjuun koneellistamisessa saatetaan olla jo vuoteen 1997 mennessä edetty lähes käytännölliseen huippuun, 85-90 %:iin pystykorjuusta teollisuuden pyrkiessä alentamaan korjuukustannuksia.

Maatilatalouden tulevaisuuden epävarmuus 1990-luvun alkupuolella saa tiloilla aikaan paineita metsätulojen hankkimiseen sekä hankintahakkuiden verovapauden täysmääräiseen käyttämiseen. Maatilojen lukumäärä on jo 1997 mennessä olennaisesti laskenut 1990-luvun alun tilanteesta. Maatilatalouden hakiessa muotojaan tilan omat metsätyöt ja palkallinen tilan ulkopuolinen metsätyö tarjoaa – lyhyellä tähtäimellä – maatalous-tuotantoa supistaville tai lopettaville tutun vaihtoehdon.

Edellytyksenä metsänomistajan itse omassa metsässä suorittaman työn suhteellisen korkealle osuudelle on puumarkkinoiden toimivuus ja hankinnan hintasuhteiden säilyminen 1990-luvun alun tasolla. Kauppatapojen muuttuminen saattaa kuitenkin jo vuoteen 1997 mennessä muuttaa pysty-, hankinta- ja toimituskauppojen suhteita. Maaseudun eräänä tukimuotona saatettaneen hankintahakkuu säilyttää houkuttelevana poliittisin päätöksin. Metsänomistajien kyselyssä arvioitiin hankintahakkuiden määrän jonkin verran laskevan vuoteen 1997 mennessä (Koistinen 1991). Nykyisin noin 1/5 hankintahakkuista teetetään tilan ulkopuolella. Tilan ulkopuolisilla teetetävä osuus kasvane, jos hintasuhteet tämän mahdollistavat. Kasvu ei kuitenkaan näkyisi työvoiman kysynnän kasvuna, koska korjuumäärät eivät olennaisesti kasva. Maatilan ulkopuolella teetetävä osa lisäisi metsätyövoiman ja urakoitsijoiden paikallista kysyntää ennen kaikkea osavuotisesti.

Maatilataloudessa metsään suuntautuminen – ääri vaihtoehtona metsätalousyrittäjäys – saanee voimakasta tukea 1990-luvulla. Pää- ja sivutoimisia metsätalousyrittäjiä saattaisi vuonna 1997 toimia mahdollisesti jopa 5000-8000 (Hyttinen, henkilökohtainen keskustelu). Olennainen osa näistä metsätalousyrittäjistä täydentäisi toimeentuloaan palkkatyöllä muiden metsissä.

Edellisestä vaihtoehdosta vähentyneet hakkuut merkitsevät myös metsänhoitotöiden työpanostarpeen supistumista. Metsänhoitotöiden koneellistaminen on varsin hidasta. Ei ole realistista olettaa nykyisten metsänhoitotyöpäivien osuuden metsätyöpäivistä (10%) nousevan. Hoitotyöt ja käytettävät menetelmät joudutaan valitsemaan entistä tarkemmin kustannusten vuoksi. On esitetty laskelmia, että esimerkiksi istutuksen korvaaminen luontaisella uudistuksella tai kylvöllä saattaa vähentää metsänhoidon työvoimatarvetta jopa puoleen nykyisestä. Tämä edellyttää, että taimikon hoidossa tingitään nykyisestä, ja suoritetaan vain hyväksyttävä minimitaso. Voitaneen olettaa, että metsänhoitotöiden heikko tuottavuus ja jo 1980-luvulla tapahtunut metsänhoitotöiden kustannusten nousu ei mahdollista näiden töiden teettämistä nykyistä laajamittaisemmin ammattimetsureilla.

Metsänomistajien itse tekemien metsänhoitotöiden määrän odotetaan lähitulevaisuudessa laskevan vain hieman nykyisestä, jos käsittelypinta-alat säilyvät suunnilleen nykyisellään. Muiden kuin metsätalousyrittäjien halukkuus tilan ulkopuolisiin metsän uudistamis- ja hoitotöihin on laimea (Koistinen 1991).

Metsurin tehtäväkuva ja vakinaisuusaste riippuvat myös metsätöiden – sekä korjuun että metsänhoitotöiden – toteuttamisorganisaatiosta ja eri työnantajien välisistä suhteista

ja työnjaosta. Metsäalan koneyrittäjien ja urakoitsijoiden määrä kasvaa koneellistamisas-
tetta hitaammin kun koneyritysten koko kasvaa. Urakoitsijoiden tehtävien monipuolis-
tuminen ja useamman eri metsäalan tehtävän yhdistäminen urakalla suoritettavaksi
merkitsee myös mahdollisesti metsurin nimikkeen esiintymistä urakoitsijoiden palkka-
listoilla.

Asiantuntijahaastatteluisissa (ks. luku 2) metsäalan työnantajat ja järjestöjen edustajat
näkivät mahdolliseksi koneyrittäjien palveluksessa olevan 20-50 %, jopa 80 % metsu-
reista vuonna 1997. Osuuden arvioitiin kasvavan edelleen vuoteen 2005. Kehityksen
nähtiin kuitenkin riippuvan täysin metsätyön toteuttamisen mallista ja urakointijär-
jestelmien kehityksestä. Metsuri toimisi urakoitsijan palveluksessa lähinnä metsäkoneen
rinnalla avustajana ja koneen työn täydentäjänä sekä metsänhoitotyössä. Tähän tulevai-
suudenkuvaan liittyy oletus manuaalisen puunkorjuun jatkuvuudesta ja kilpailukyvyyn
säilymisestä. Toteutuessaan tällä olisi metsurin työhön merkittävä vaikutus: koneporu-
kassa metsurin työssään arvostama vapaus ja työn itsenäisyys vähentyy (ks. esim.
Kyttälä 1978). Metsurin työtahti määräytyisi koneen ja muun työryhmän tahdista.

Eri suuntiin vaikuttavien kehityskuvien nettovaikutuksia ammattimetsurikunnalle on
vaikea arvioida. Olennaista on paitsi korjuun koneellistamisvauhti, kokonaistyöpanoksen
jakautuminen metsänomistajien ja palkatun työvoiman kesken ja edelleen osa-aikaisten
ja toisaalta päätoimisten, ympärivuotisten metsäammattilaisten kesken. Metsurikunnan
vakinaisuusasteen kohottamiseen ja työpäivien lisäämiseen vuodessa ei ole työvoiman
tarjonnan puolesta nykynäkymillä tarvetta. Ainakaan yhden tai kahden koneen yrittäjällä
on tuskin mahdollisuutta työllistää ammattimetsuria vakinaisesti. Yhä useampi metsuri
joutuu työllistämään itsensä usealla eri työnantajalla. Kausiluonteiset työmahdollisuudet
yleensä vähenevät, mutta osavuotiset työmahdollisuudet saattavat kasvaa.

Korjuun tasaantuminen ympärivuotiseksi ja metsurin tehtävien erikoistuminen erottanee
edelleen ammattimetsurien perusjoukon kausi- ja osa-aikaisesta työvoimasta ennenkaik-
kea tehtävänkuvan puolesta. Keskittykö vakinainen ammattimetsurikunta vielä vuonna
1997 teollisuuden ja suurempien urakoitsijoiden palkkalistoille puun korjuuseen?
Metsänhoitotyöt suoritettaisiin tällöin pääosin osavuotisella työvoimalla. Pienempinä
ryhminä toimisivat erikoistuneet metsurit, kuten monitoimimetsurit. Työn monipuolisu-
minen ja samalla erilaistuminen avaavat ammattikunnalle eri vaihtoehtoja: teollisuuden,
metsäurakoitsijoiden ja muiden yrittäjien palveluksessa olevat metsurit, monikäyttömet-
surit, kylämetsurit jne. Erikoistuminen pääosin puunkorjuun ulkopuolelle on kuitenkin
hidasta ja koskee vain tiettyjä, rajattuja erikoistehtäviä.

Osavuotisen työvoiman riittävä tarjonta ei edellytä metsurikunnan nopeaa vakinaisuusas-
teen nostoa. Jos korjuumäärien nousu vuoteen 1997 on hidasta, jos korjuun koneellista-
minen nousee edellistä arviota nopeammin ja jos metsänhoitotöitä suoritetaan vain
valikoiden, supistuu suorittavan metsätyöpanoksen tarve huomattavasti edellistä
vaihtoehtoa alemmaksi ja koko manuaalisen metsätyövoiman määrä jää olennaisesti
edellisen laskelman 10 700 miestä alhaisemmaksi. Rajoitetun työvoimatarjonnan

vaihtoehdon rinnalle voidaan esittää ympäri tai lähes ympärivuoden metsätyössä työskentelevien metsurien määräksi korkeintaan 3500-4000 miestä (kuva 14 vaihtoehto B). Tähänastinen ammattimetsurien määrän kehitys siis jatkuisi (kuva 13). Ammattimetsurien osuus koko metsätyövoimasta saattaa hieman kasvaa, mutta kokonaismäärän vähentyessä myös ammattimetsurien määrä vähenee.

Työvoimatarpeen täyttäminen ei koko maan tasolla tule olemaan ongelmallista, jos tarkastellaan vain lukumääriä. Metsätalousyrittäjät, jos metsätalous tuotantosuuntana yleistyy 1997 mennessä, kattanevat osan tarvittavasta metsänhoitotöiden ja muiden metsätöiden osa-vuotisesta työvoimatarpeesta. Samoin koko vuoden 1997 ammattimetsurien tarve voidaan määrällisesti kokonaisuudessaan täyttää esimerkiksi vuonna 1990 eli 7 vuotta aiemmin metsätyössä olleilla yli 150 metsätyöpäivää vuodessa tehneillä – ja edelleen vuonna 1997 alle 51-vuotiailla – metsureilla.

Sekä puunkorjuun että muiden metsuritehtävien kehittymisen edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja kysynnän ja tarjonnan alueellinen tasapainottuminen tulevat yhä olennaisemmiksi. Metsätalousyrittäjät sijoittunevat lähinnä Itä- ja Pohjois-Suomeen. Yhä polttavampana ongelmana on, miten metsätyöhön turvataan ammattitaitoinen ja kehittymiskykyinen työvoima samalla kun työvoimatarve vähenee. Vähenevänkin ammattimetsurikunnan normaali ikäjakauma täytyisi pystyä säilyttämään. Metsätyön ammattikuvan, tehtävien, palkkauksen ja mm. työskentelytapojen kehittäminen on välttämätöntä edes lähes nykyisen työvoiman ja alan kilpailukyvyn säilyttämiseksi.

Koulutus ja samoin yksilön urakehitys ja työmotivaatio tulevat vaatimaan entistä suurempaa huomiota työnantajarakenteen moninaistuesssa. Määräaikaiset työsuhteet eri työnantajien palveluksessa vaikeuttavat pidempiaikaista yksilön uran kehittämistä ja koulutuksen suunnittelua.

6.3 Vuoteen 2005

Vuosi 2005 on vain runsaan 10 vuoden päässä, ja tässä haastatellut metsurioppilaat ovat tällöin parhaassa työiässään, noin 36-vuotiaita. Yhteiskunnallisessa ja teknologisessa kehityksessä, työn organisoinnissa ja arvostuksissa ja asenteissa on tapahtunut jatkuvasti muutoksia. Koko kansantalouden hyvinvoinnin turvana tehokkaan metsätalouden merkitys kasvaa yhteiskunnan päätöksentekijöiden silmissä (Seppälä 1990 s. 47). Valtiovallan suhtautuminen ja poliittiset päätökset ja toisaalta myös metsäteollisuuden harjoittama politiikka, saattavat olla entistä keskeisempiä metsien hyödyntämisen ohjaajina. Edelleen vuonna 2005 metsäteollisuuden rooli yhteiskunnan päätöksenteossa on keskeinen. Metsistä hakattava puumäärä ei olennaisesti kasvane. Puun poistuma alittanee edelleen hakkuumahdollisuudet (Seppälä 1990 s. 48). Puuta saatetaan osin korvata tuontikierrätykskuidulla tai muulla kuin puuraaka-aineella. Toisaalta puuraaka-aineelle voidaan luoda muita käyttömuotoja esimerkiksi polttoaineena.

Tehtävät ratkaisut perustuvat puunkasvatuksen kustannuksiin, puun hintaan ja sen määrätymiseen. Manuaalisen työn tuottavuus ja tästä johtuvat kustannukset kaikilla tuotannon aloilla pakottavat harkitsemaan ja valitsemaan mitä tehtäviä manuaalisesti kannattaa suorittaa. Manuaalinen työ alkaa jo vuonna 2005 olennaisesti vähentyä yhteiskunnassa ja suorittava työ on pääosin muuttunut koneetyöksi. Metsätyö ei voi olla tästä poikkeus. Manuaalinen työ korvataan erilaisilla koneilla ja laitteilla. Ei voida olettaa metsäkoneiden kehityksen pysähtyvän ja edellyttävän tulevaisuudessa maastossa liikkuvaa avustajaa ja koneen työn täydentäjää.

Puunkorjuu – myös yksityismetsissä – saattaa olla lähes koneellistettu vuonna 2005. Manuaalinen korjuu rajoittunee lähinnä erityispuutavaralajeihin ja rajattuihin pienialaisiin leimikoihin. Tämän päivän metsänhoitotöistä sen sijaan lienee edelleen vuonna 2005 koneellistamatta suuri osa. Kustannussyistä on kuitenkin metsänhoidon 1990-luvun alun periaatteita jouduttu mukauttamaan vallitsevaan tilanteeseen. Asenteet ovat tähän vähitellen sopeutumassa sekä yleisöllä että metsäammattilaisilla. Käsityövälinein tapahtuva metsänhoitotyö häviää. Puun tuotanto on entistä korostuneemmin taloudellista yritystoimintaa. Todennäköisesti metsänhoidossa toteutetaan eri hoitokriteereitä eri metsille: metsien käyttö- ja hoitomuodot ehkä määritellään niiden tuottamien hyödykkeiden mukaisesti (ks. esim. Reunala 1989). Luontainen uudistaminen ja koneellinen kylvö saattavat korvata istutuksen ja taimikoita hoidetaan valikoidusti. Harvennushakkuitten välit todennäköisesti pitenevät ja työt tehdään koneella.

Metsien erilaistuminen on yhteydessä alueelliseen työnjakoon ja osaltaan myös alueellisen eriarvoisuuden lisääntymiseen. Väestön keskittyminen ja haja-asutuksen siirtyminen paikallisiin keskuksiin jättää harvemmin asuttua maata tuotantoalueeksi, jossa puun tuotantoon käytössä olevia metsiä käsitellään talousmetsinä. Asutustajamien läheisyydessä ja eri tyyppisillä virkistysalueilla metsien käyttö ja hoito noudattavat varovaisempaa periaatetta.

Työikäisen väestön määrä on vuonna 2005 suurempi kuin nyt, vaikka samalla työikäinen väestö vanhenee erittäin nopeasti (Valkonen 1990 s. 236; ks. myös Eriksson 1990). Maaseutuväestön määrä on vuonna 2005 edelleen suunnilleen sama kuin vuonna 1997 (Suomi... 1989). Maaseudun kylien elinvoimaisuuden ylläpito ohjannee toistaiseksi maaseutupolitiikan keinojen valintaa. Vuonna 2005 maatalouden vielä 1997 vallinnut siirtymävaihe on ohitettu ja tuotanto ja tilojen määrä on vakiintunut 1990-lukua olennaisesti alemmalle tasolle. Maatilataloudesta elantonsa saavien määrä on vähentynyt huomattavasti, ehkä jopa vain kolmannekseen nykyisestä. Toimivien maatilojen lukumäärä on mahdollisesti jo alle 100 000, ja näistä vain puolet harjoittaa ns. perinteistä maataloutta. Muut erikoistuvat johonkin muuhun tuotantoon tai toimivat monitoimitiloina erilaisissa maaseutuun liittyvissä ammateissa. Metsätalousyrittäjyyden elinkelpoisuus ja toteutumisen laajuus selvinnee jo tällä vuosikymmenellä puukaupan vakiinnuttua ja mm. hankintahakkuiden tulevaisuuden hahmottuessa. Pää- ja sivutoimisten metsätalousyrittäjien määrä on mahdollisesti vielä vuodesta 1997 kasvanut. Edelleen osalle elinkelpoisuuden edellytys on tilan ulkopuoliset metsätyöt, jotka kuitenkin tehdään pääosin

koneella. Myös metsätalouslyrittäjyyden perusehto on kustannustehokkuus, joka edellyttää uusien puunkorjuun- ja metsänhoitomenetelmien ja teknologian hyödyntämistä ja riittävän suuria käsittely-yksiköitä.

Jo vuonna 2000 metsätilanomistajien metsät ovat 60 prosenttia kaikkien yksityismetsien pinta-alasta (Järveläinen 1988). Osa maatilataloudessa jatkavista viljelijöistä ja monitoimitilallisista käyttävät metsiään intensiivisesti. Metsänomistajien oma työ – metsätalouslyrittäjiä lukuunottamatta – vähenee olennaisesti ja korvautuu ulkopuolisilla teetetyllä työllä.

Entistä useammat metsät jäävät kuitenkin käytännössä puuntuotannon ulkopuolelle. Joillekin metsänomistajille metsä saattaa säilyä harrastuskohteena, jossa työskennellään omin ehdoin. Käsityövälinein tapahtuva metsänhoitotyö ei ole enää kannattavaa. Metsätalous on edelleen yhteiskunnallisten kovien ja pehmeiden arvojen ristipaineessa yleisten arvojen moninaisuuden lisääntyessä (ks. Reunala 1989).

Metsurien määrä riippuu heidän tehtävänkuvastaan vuonna 2005. Metsäalan sisällä on nykyiset ja mahdolliset uudet tehtävät jaettu uudestaan eri ammattiryhmien välillä. Metsureita ei tarvita puun korjuussa kuin joissain erikoisalueilla tai erityistehtävissä. Kuntien ja kaupunkien virkistysalue- ja puistometsien (ks. Löfström 1990) hoitotehtävissä saattaisi metsureita olla kaikkiaan koko maassa muutama sata ja ehkä sama määrä vastaavissa tehtävissä valtion metsissä. Puunkorjuun ja metsänhoidon organisaatioiden uudelleenjärjestelyt ja edelleen runsas osa-aikainen metsätyövoima saattavat siirtää ammattimetsureille joitain työnopastus- ja suunnittelutehtäviä. Metsänhoitotyötä avustavat innovatiiviset laitteet tai koneet saattaisivat tuottavuuden nousun myötä mahdollistaa ammattitaitoiselle metsurikunnalle työnsä jatkumisen – tosin olennaisesti muuttuneena – vielä ensi vuosituhanneksi. Tämä merkitsee puun tuotannon eri tehtävien jakamista mahdollisesti maaseutupoliittisin toimin tuetun metsätalouslyrittäjäkunnan kanssa ja tehtävien olennaista usjakoa eri suorittajaportaiden kesken.

Ammattikoulutuksessa metsätalouden ja puuntuotannon peruslähtökohdat ovat muuttumattomat ja ekologisten ja teknisten kokonaisuuksien hallinta tulee yhä tarpeellisemmaksi. Olennainen paino on osa-aikaisesti eri metsätöitä tekevien koulutuksella. Aiemmin metsurikoulutuksen saaneiden uudelleen- ja jatkokoulutus on välttämätöntä työn jatkuvasti muuttuessa. Yksilön motivoituvuus jatkuvaan koulutukseen on pystyttävä huomioimaan kaikissa koulutuksen vaiheissa.

Koneellistuminen on yhteydessä paitsi työvoimapolitiikkaan myös yrittäjyyden kehitykseen. Yleiskehityspiirteenä koko yhteiskunnassa kaikilla toimintasektoreilla on itsellisen työn ja eri asteisen yrittäjyyden lisääntyminen. Kehitys lienee jo pitkälle vakiintunut vuonna 2005 myös metsäalalla. Yhä suurempi osa metsätyöstä vuonna 2005 teetetään erilaisilla yhdistelmillä suurehkoilla, tai sitten pienillä, paikallisilla urakoitsijoilla. Metsäteollisuus työllistää hyvin pienen osan – jos lainkaan – metsureista enää vuonna 2005.

6.4 Vuoteen 2030

Metsien ja metsäteollisuuden merkitys Suomelle saattaa edelleen 2000-luvulla korostua. Raaka-ainetuotannolla on kuitenkin koko kansantaloudessa vähäinen merkitys. Olennaista on metsäteollisuuden jalostusasteen nousu ja puun tarkempi hyödyntäminen. Metsiä ja puuainesta käytetään entistä monipuolisemmin ja moniin erikoistuotteisiin. Osassa nykyisestä käytöstä puu on korvattu jollain muulla aineksella. Tekniikka on vuonna 2030 pitkälle kehittynyt, ja myös metsätyö on robotisoitumassa. Tähän ollaan jo sosiaalisesti sopeuduttu.

Tämän kyselyn metsurioppilaat ovat vuonna 2030 jo yli 60-vuotiaita. Erilaisten koneiden ja laitteiden ohjaajien työ jatkuu, joskin nykyistä olennaisesti kehittyneemmillä ja mahdollisesti täysin eri periaatteella toimivilla koneilla. Metsäalan eri ryhmien toimenkuvia on mahdoton nykypohjalta arvioida. Moottori- ja raivaussahat on museoitu. Koko metsäalan työnjako on vuoteen 2030 mennessä käynyt läpi useitakin uudistuksia.

Suomen kokonaisväestö on alkanut noin vuoden 2020 tienoilla vähetä ellei olennaista maahanmuuttoa ole tapahtunut jo huomattavasti aiemmin (Valkonen 1990 s.235-237). Työn luonne on yleisesti muuttunut ja ikäryhmien pienenemisen vuoksi työmarkkinoiden uusjako tapahtui jo 2010-2020. Kilpailussa työvoimasta metsätyöllä on edelleen valttina yhä harvinaisempaa osin luonnossa tapahtuva työ.

Maaseutu toimii vuonna 2030 pääosin robottiteknologialla raaka-ainelähdealueena. Maaseudun kehittämistavoitteet eivät enää sisällä maaseudun elinvoimaisuuden tavoitetta ihmisten elinympäristönä, vaan tuotantoalueena. Reuna-alueiden väestö on vähentynyt nopeammin kuin maakuntakeskusten tai pääkaupunkiseudun väestö. Silti reuna-alueiden väestö saattaa edelleen olla 0,8-1,4 miljoonaa (Suomi...1989).

7. YHTEENVETO

Metsäalalle tai alan koulutukseen hakeutumiseen oli kyselyyn vastanneilla metsureilla ja metsurioppilailla eniten vaikuttanut kiinnostus alaan ja luonto työympäristönä. Alalla pysyvyys on kuitenkin ollut heikkoa. Metsureista puolet ilmoitti suunnittelevansa alan vaihtoa lähitulevaisuudessa tai myöhemmin. Vain noin puolet metsureista arvosti urakehitystä työssä. Tämä saattaa kuvastaa todettua mahdollisuuksien vähyyttä omassa ammatissa. Sen sijaan sekä metsuri- että metsäkoneenkuljettajaoppilaista urakehityksen mahdollisuutta työssä piti tärkeänä 80%. Metsäkoneenkuljettajaoppilaat katsoivat metsurioppilaita enemmän urakehityksen itselleen hyvin mahdolliseksi koulutusammattissaan. Metsäkoneenkuljettajan urakehitys on selkeämpi: yhtenä vaihtoehtona on mm. hakkuukoneen kuljettajaksi eteneminen. Metsurioppilaat asettivat koulutusammattilleen vaatimuksia, he mm. toivovat työnjohdolle tällä hetkellä kuuluvia tehtäviä itselleen. Tässä on kuitenkin muistettava, että puolet metsurioppilaista ei aio metsurin työhön, vaan suunnittelevat alan muita opintoja. Metsurin ammatin monipuolistuminen samalla mahdollistaa eri vaatimustasojen tehtäviä, ja saattaa tätä kautta lisätä ammatissa pysyvyyttä.

Kyselyn metsurit osoittivat selvää kiinnostusta toimenkuvansa laajentamiseen. Tässä aineistossa kiinnostus saattaa olla keskimääräistä suurempaa, koska metsurit olivat keskivertoa nuorempia, keski-ikältään 35 vuotta. Nuorempien ja vanhempien metsureiden välillä ei kuitenkaan löydetty eroja tässä suhteessa. Tehtäväkuvaa haluttiin laajentaa erityisesti uudemmissa metsurin tehtävissä eli maisemametsänhoidossa, ulkoilualueiden töissä ja mittauksessa. Istutuksesta ja pystykarsinnasta ei oltu kovinkaan kiinnostuneita. Konetehtäviin kiinnostus oli laimeampi, mutta kuitenkin metsäkoneenkuljetukseen ilmaisi kiinnostuksensa neljännes kyselyn metsureista.

Metsurioppilailla oli jo työssä olevia metsureita suuremmat asenteelliset valmiudet kaikkiin kyselyssä kysytyihin konepuolen tehtäviin: yli puolet oppilaista ilmaisi niihin kiinnostuksensa. Yli kolme neljännestä metsurioppilaista halusi tehdä uudempia metsurin tehtäviä. Metsurioppilaat näkevät siis tulevan toimenkuvansa hyvin joustavana ja ovat ilmeisen valmiita monipuolisiin tehtäviin.

Metsurioppilaiden työn eri piirteiden yleiset arvostukset eivät olennaisesti poikkea muun samanikäisen nuorison työn arvostuksista. Metsurin työn itsenäisyyden ja luonnossa tapahtuvan työn korostaminen ei enää riitä ammattiin motivoivaksi tai houkuttimeksi. Työn kehittymisen tulee seurata muiden ammattien kehittymistä, jotta alan kilpailukyky säilyy.

Metsuri- ja koneenkuljettajaoppilaiden välinen suurin ero tuli esille heidän taustassaan: Lähes joka viidennen koneenkuljettajaoppilaan isä oli itsenäinen ammatinharjoittaja,

useimmiten metsäkoneyrittäjä. Yrittäjyyden malli on metsäkoneenkuljettajaoppilaille ollut tarjolla jo kotoa. Pienyrittäjyyden yleinen lisääntyminen yhteiskunnassa tekee itsenäisen ammatin harjoittamisen nykyisille metsurioppilaille harkittavaksi vaihtoehdoksi. Osin tämä tulee heille myös pakotettuna: maaseudun elinkelpoisuus edellyttää monitoimisuutta ja ammatin erilaistuminen mahdollisesti hajoittaa työtehtävät useille eri työnantajille vuoden mittaan. Jo lähitulevaisuudessa mahdollinen työtehtävien ja työnantajavaihtoehtojen monipuolistuminen lisää ammatin ja yksilön vaihtoehtoja, vaikkakin vaihtoehtojen lisääntymisessä tulee olemaan suuria alueellisia eroja. Metsuri saattaisi toimia esimerkiksi kylämetsurina, teollisuuden korjuumetsurina, monikäyttömetsurina, urakoitsijan palveluksessa olevana monipuolisesti metsäalan eri töitä tekevänä monitoimimetsurina jne. Yksilö käynee ammattiuransa aikana läpi useampia vaihtoehtoja joko peräkkäin tai osin rinnakkain.

Metsurin ammatin ja samalla koulutuksen houkuttelevuus riippuu lyhyellä tähtämellä töiden järjestelyistä, palkkauksen kehittämisestä ja ammatin toimenkuvasta. Vuoteen 1997 mennessä ammattimetsurin toimenkuva muovautuu suurelta osin uudestaan. Metsäalan ammattilaisten välinen työnjako on harkittava lähtökohtana puunkorjuun ja metsänhoidon eri tehtävien kokonaisuuksien hallinta. Metsurin ja metsäkoneenkuljettajakoulutuksen yhdistäminen on askel tällä tiellä. Korjuussa tehtävien todellinen yhdistäminen on välttämättömyys, koska korjuu pääosin koneellistunee viimeistään vuoteen 2005 mennessä. Jo keskipitkällä aikavälillä on metsäalan ammattien pystyttävä huomioimaan yleisemmät työn ja yhteiskunnan muutokset. Metsurin nykyisen työn kannalta eräs keskeisimpiä on miestyönä manuaalisesti tehtävän suorittavan työn häviäminen. Metsäalan työt kuitenkin jatkuvat: puuta korjataan ja metsiä hoidetaan, vaikka menetelmät eivät olisikaan samoja kuin tänä päivänä.

Samalla kun metsurien tarve vähenee, on kuitenkin turvattava suorittavaan metsätyöhön kehityskelpoinen ja ammattitaitoinen henkilöstö. Nopeassa tahdissa tulevina vuosina muuttuvat työtehtävät, sekä ajallisesti peräkkäin että rinnakkain, edellyttävät sekä jatkuvaa koulutusta että koulutuksen joustavuutta. Toisaalla muutokset edellyttävät koulutuksen laaja-alaisuutta ja toisaalla erikoistumista. Työnantajarakenteen monipuolistuessa ja lyhyempiaikaisia työsuhteita tarjoavien työnantajien lisääntyessä ammattimetsurien saaminen lisäkoulutukseen vaikeutuu. Kuitenkin jatkuva lisäkoulutus tulee olemaan entistä tärkeämpää.

Työnjako metsäammattilaisten ja sivutoimisten tai osavuotisten metsätöissä työskentelevien kesken tulee vaatimaan koulutukselta panostusta molempiin ryhmiin.

Peruskoulutuksen tarve ei häviä, vaikka ammattimetsureiden määrä vähenee, koulutuksen kohderyhmät vain painottuvat uudella tavalla.

LÄHDELUETTELO

- Ahtiainen, L. (toim.) 1990. Tutkimus metsurin ammatista. Maaseututyöväen liitto r.y. (moniste)
- Elovirta, P. 1992. Metsäammatteihin rekrytoituminen. Käsikirjoitus Metsäntutkimuslaitoksen Tiedonantoja-sarjaan. Metsäntutkimuslaitos, Metsien käytön tutkimusosasto
- Eriksson, T. 1990. Muuttuvat työmarkkinat. Teoksessa: Riihinen, Olavi (toim.). Suomi 2017. Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi, Gummerus Kustannus Oy
- Järveläinen, V-P. 1988. Yksityismetsätalouden rakennemuutos ja puun tarjonnan kehitys. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos. Katsaus 1988 (2):6-12
- Koistinen, A. 1991. Yksityismetsänomistajien tekemän metsätyön kehitys. Työtehoseuran julkaisuja 325
- Kosonen, P. 1988. Rakennemuutos etenee omalla painollaan. Helsingin Sanomat 12.10.1988
- Kyttälä, T. 1978. Työn organisointimahdollisuudet puunkorjuussa. Folia Forestalia 361
- Löfström, I. 1990. Kaupunkien ja kuntien metsien hoito. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto selvitys 87
- Metsätalastollinen vuosikirja 1989.1990. SVT. Maa- ja metsätalous 1990:4
- Metsätalastotiedote. Metsäntutkimuslaitos. Markkinapuun hakkuut ja metsätalouden työvoima, kuukausitilasto (useita) 1991
- Metsätyöntekijöiden vuosiansiot 1985 ja 1986. SVT. Palkat 1988:1
- Metsätyöntekijöiden vuosiansiot 1987. SVT. Palkat 1988:15
- Metsätyöntekijöiden vuosiansiot 1988. SVT. Palkat 1989:26
- Metsätyöntekijöiden vuosiansiot 1989. SVT. Palkat 1990:23
- Metsätyöntekijöiden vuosiansiot 1990. SVT. Palkat 1991:22
- Mitä suomalaiset harrastavat? 1990. Taloustutkimus Oy 16.3. Suomen Kuvalehti 11/1990
- Mäkinen, P. 1988. Metsäkoneurakoitsija yrittäjänä. Folia Forestalia 717
- Onttinen, S. 1987. Metsäalan toimihenkilöiden koulutustarve 1980- ja 1990-luvuilla. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 275
- Reunala, A. 1989. Ihminen ja metsä v. 2009? Metsähallitus, Tulevaisuuden päivä 28.9.1989 (moniste)
- Seppälä, R. 1990. Metsäsektori-yhäkö Suomen talouden moottori. Teoksessa: Riihinen, Olavi (toim). Suomi 2017. Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi, Gummerus Kustannus Oy
- Suomi 2030. 1989. Suomen alueellinen kehitys vuoteen 2030 kolmena skenaariona. Seutus suunnittelun keskusliitto
- Toikka, K. 1984. Kehittävä kvalifikaatiotutkimus. Valtion koulutuskeskus Sarja b:25
- Valkonen, T. 1990. Väestönkehitys. Teoksessa: Riihinen, Olavi (toim.). Suomi 2017. Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi, Gummerus Kustannus Oy

- Virkkunen, J. 1981. Kvalifikaatiovaatimusten määrittelemisestä ammattiopetuksen suunnittelussa. Aikuiskasvatus ja työelämä. Vapaan sivistystyön XXV vuosikirja.
- Örn, J. 1990. Metsätyön ja metsätyövoiman kehityssuuntia. Metsäteho 12.2.1990 (moniste)

Työn eri vaiheissa haastatellut:

Ammattikasvatushallitus	Pekka Karakoski Arvo Virtanen
Joensuun yliopisto	Pentti Hyttinen Jarkko Huovinen
Koneyrittäjien Liitto	Martin Lillandt
Maaseututyöväen liitto ry.	Raimo Lindlöf Hannu Hedemäki
Maataloustuottajain Keskusliitto	Asko Niemi
Metsähallitus	Tore Högnäs
Metsäkeskus Tapio	Olavi Mattila
Metsäteho	Jouko Örn
Metsäteollisuuden Keskusliitto	Pertti Litmanen
Metsäteollisuuden Työnantajaliitto	Juhani Huittinen Tiina Kauppi
Osuuskunta Metsäliitto	Kalevi Mikkonen Matti Arpiainen
Tehdaspuu	Uolevi Kantanen
Yksityismetsätalouden työnantajat	Ilmo Kolehmainen

METSÄ- JA PUUTALOUSOPPILAITOKSET

Oppilaitoksen nimi:

	Postiosoite:	Puhelin:
1. Ekenäs ekogårdsanstalt - Skogsarbete - Skogsbruksingenjör	Björknäs 10800 EKENÄS	19111 155 70
2. Evon metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätaloussinsinööri (metsän monikäytön suunta)	16970 EVO	19171 351 45
3. Joensuun metsä- ja puutalouso- ppilaitos - Metsätalousteknikko - Metsätaloussinsinööri - Metsätaloussinsinööri, puukaupallinen linja - Sahateollisuusteknikko	Väisälänkatu 4 80170 JOENSUU	19731 162 31
4. Jämsänkosken metsäoppilaitos - Metsuri - Metsäkoneenkuljettaja - Metsäkoneasentaja	Jyväskyläntie 3 80160 JOENSUU	19731 897 126
5. Korsholms ekogårdsanstalt - Skogsarbete - Skogsbrukstekniker	Metsäkonekouluntie 14 42300 JÄMSÄNKOSKI	19421 448 31
6. Kotkan metsä- ja puutalouso- ppilaitos - Sahateollisuusteknikko - Levyteollisuusteknikko - Puun mekaaninen jalostus - Metsätaloussinsinööri - Metsätaloussinsinööri, puukaupallinen linja - Kansainvälinen metsä- ja puutalouden kursikeskus - Metsuri	Kärkösaarentie 1 48310 KOTKA	19521 604 122
7. Kullaan metsä- ja puu- talousoppilaitos - Metsuri - Metsäkoneenkuljettaja - Metsätalousteknikko - Sahateollisuusteknikko	Vennonmäentie 1 56100 RUOKOLAHTI	19541 416 11
8. Kurun normaalmetsäoppilaitos - Metsuri - Metsäkoneenkuljettaja - Metsätalousteknikko - Opettajaosasto	29340 KULLAA	19391 591 255
9. Mikkelin metsäoppilaitos - Metsuri - Metsäkoneenkuljettaja	Metsätie 1 34300 KURU	19341 3197
10. Onkamon metsäoppilaitos - Metsuri	Salosaari 50100 MIKKELI	19551 173 777
11. Oulun metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätalousteknikko - Metsuri	Metsäkouluntie 60 82360 ONKAMO	19731 625 541
12. Paimion metsäoppilaitos - Metsuri	90650 OULU	19811 411 502
13. Pieksämäen metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätaloussinsinööri	Kuusaaentie 15 85600 HAAPAJÄRVI	19841 227 15
14. Rajamäen metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätalousteknikko	Paimio 21555 TAATILA	19211 803 161
15. Rovaniemen metsäoppilaitos - Metsuri - Metsäkoneenkuljettaja - Metsäkoneasentaja - Metsätalousteknikko - Metsätaloussinsinööri - Sahateollisuusteknikko	76100 PIEKSÄMÄKI	19581 300 33
16. Saarijärven metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätalousteknikko - Metsuri	PL 21 05201 RAJAMÄKI	1901 290 0155
17. Savonlinnan metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätalousteknikko	97130 HIRVAS	19601 820 45 19601 820 61 19601 802 71
18. Selkolan metsäoppilaitos - Metsuri	Käpyläntie 94450 KEMINMAA	190981 520 809
19. Sillinjärven metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätalousteknikko - Metsuri	43250 KOLKANLAHTI	19441 395 41
20. Sodankylän metsäoppilaitos - Metsuri - Metsuri	Teollisuuskylä 44500 VIITASAARI	19461 229 60
21. Sotkamon metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätalousteknikko	PPA 1 57310 SAVONLINNA	19571 389 541
	16100 UUSIKYLÄ Rautatiekatu 17 47400 KAUSALA	19181 632 171 19511 608 20
	70900 TOIVALA	19711 451 007
	PL 26 74701 KIURUVESI	19771 520 29
	Kaarnostie 12 95600 SODANKYLÄ	198831 132 01
	96230 LUUSUA	198921 871 69
	Akulantie 15 88600 SOTKAMO	19861 620 55

	Postiosoite:	Puhelin:
22. Taivalkosken metsäoppilaitos - Metsuri - Metsäkoneenkuljettaja	93400 TAIVALKOSKI	19881 511 61
23. Tammen metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätalousteknikko	31350 VISTINKOSKI	19161 436 18
24. Tuomariemmen metsäoppilaitos - Metsuri - Metsätalousteknikko - Metsätaloussinsinööri - Metsuri	63820 IMHA	19651 305 61
25. Valtimon metsäoppilaitos - Metsuri - Metsäkoneenkuljettaja - Metsäkoneasentaja - Metsuri	Keskuspuolelta 20 61300 KURIKKA 69700 VETELI	19641 501 638 19681 621 070
26. Saamelaiskunnan ammattiläinen koulutuskeskus - Luontais- ja metsätalouden opintolinja	75700 VALTIMO	19761 502 50
	Oravatie 1 81730 LIEKSA	19751 241 01
	99870 INARI	198971 512 33

- Oppilaitos
- Erillinen toimipaikka

